

Työryhmämuistio MMM 2003:17

Sokeristrategia

Väliraportti

Heinäkuu 2003

SAATTEEKSI

Maatalouden strategiaprojektin (työryhmämuistio MMM 2001:16) yhteydessä määriteltiin yleiset kansalliset strategiat vuosille 2000-2010 sekä kansallisen että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kehittämisen osalta. Tässä yhteydessä käsiteltiin myös sokerisektoria suhteellisen yleisellä tasolla.

Sokerin osalta on tarpeen syventää jo tehtyjä analyysejä ja luoda sektorikohtainen strategia vuosille 2002-2010 ottaen huomioon alan todennäköinen kehitys myös pidemmällä aikavälillä. Tätä varten maa- ja metsätalousministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä on tarkastella erilaisia kehitysvaihtoehtoja ja luoda näiden pohjalta strategia, jonka avulla suomalainen sokerin alkutuotanto ja jalostus voisivat säilyä. Työryhmän tulee ottaa huomioon markkinoilla tapahtuva kehitys, WTO-neuvottelut ja EU:n tulevan laajentumisen vaikutukset. Työryhmän tulee tarkastella myös erilaisia vaihtoehtoja yhteisön sokeripolitiikan kehittämiseksi. Työryhmän tehtävänä on selvittää, miten suomalainen sokerisektori voi selviytyä kannattavasti erilaisten kehitysvaihtoehtojen puitteissa ja laatia tähän liittyviä suosituksia ja ehdotuksia. Työryhmän työn tulee kattaa sekä juurikassokerin alkutuotanto ja jalostus että ruokoraakasokerin puhdistus.

Työryhmän kokoonpano on seuraava:

Puheenjohtaja	Maatalousneuvos Matti Hannula, MMM
Jäsenet	Toimitusjohtaja Matti Suokas, Sucros Group Johtaja Lea Lastikka, ETL Johtaja Nils Lindroos, Sokerijuurikkaan tutkimuskeskus Johtaja Markku Suojanen, MTK Asiamies Rikard Korkman, SLC Erikoistutkija Kai Karsma, KTM Maatalousneuvos Taina Vesanto, MMM Neuvotteleva virkamies Antero Tuominen, MMM Ylitarkastaja Leena Seppä, MMM
Sihteerit	Tutkija Ellen Huan-Niemi, MTT Ylitarkastaja Osmo Rönty, MMM

Työryhmä on kuullut asiantuntijoina tutkija Leena Riepposta MTT:sta, erikoistutkija Kalle Laaksosta PTT:stä sekä ATK-suunnittelija Maria Jaakkolaa TIKEstä.

Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 30.11.2002 mennessä. Sille on myönnetty jatkoaikaa 31.12.2003 saakka.

Tässä väliraportissa työryhmä esittää Suomen kannalta keskeisiä periaatteellisia näkökohtia sokerin yhteisen markkinajärjestelyn uudistamiseen liittyen. Jatkotyössä työryhmän on tarkoitus määritellä ne strategiset linjaukset, joiden avulla suomalaisen sokerintuotannon edellytykset ja kannattavuus voidaan turvata eri kehitysvaihtoehdot huomioon ottaen.

Työryhmä luovuttaa väliraporttinsa kunnioittavasti maa- ja metsätalousministerille

Helsingissä 1.8.2003

Puheenjohtaja Matti Hannula

Sihteerit Osmo Rönty Ellen Huan-Niemi

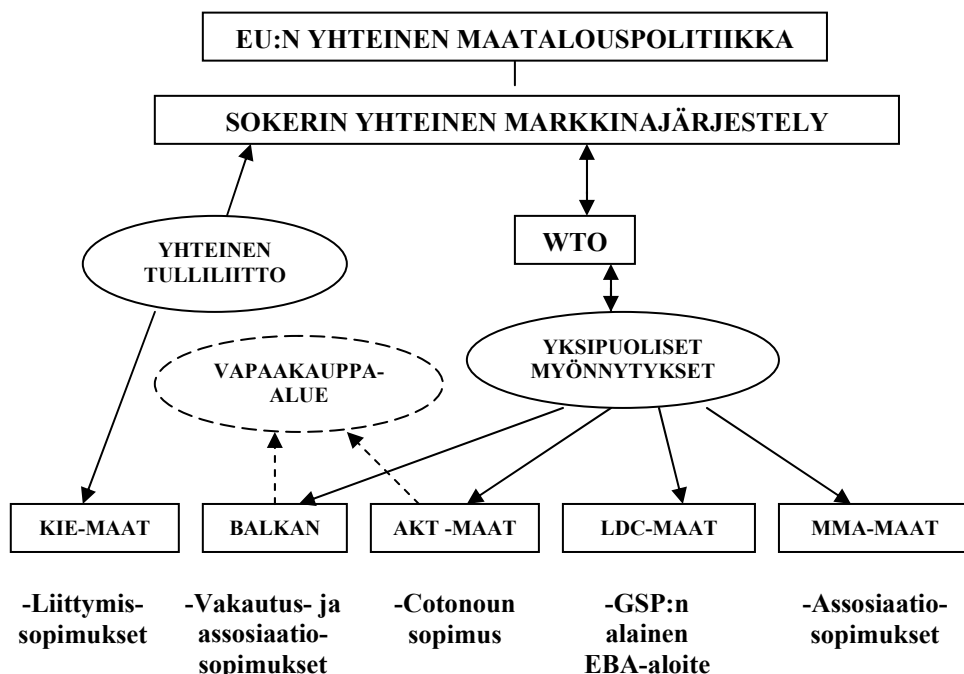
SISÄLLYSLUETTELO

1. LÄHTÖTILANNE	5
2. SOKERIN MARKKINAT	6
2.1. Maailmanmarkkinat	6
2.2. EU:n markkinat	8
2.3. Suomen markkinat	10
3. SOKERIN YHTEINEN MARKKINAJÄRJESTELY JA SIIHEN KOHDISTUVAT MUUTOSPAINHEET	12
3.1. Sokerin nykyinen markkinajärjestely	12
3.2. Sokerin markkinajärjestelyn uudistamisen taloudelliset edellytykset	15
3.3. Maailman Kauppajärjestö (WTO)	16
3.3.1. Uruguayn neuvottelukierros maatalouden osalta	16
3.3.2. Dohan neuvottelukierros	17
3.3.3. EU:n sokerinvientiä koskeva WTO-haaste	19
3.4. Keski- ja Itä-Euroopan maat - vapaakauppasopimukset ennen EU:iin liittymistä sekä liittymisen jälkeinen yhteinen tulliliitto	19
3.5. Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maat - Cotonoun sopimus ja yksipuoliset myönnytykset vuoteen 2008 asti sekä alueelliset kauppasopimukset vuodesta 2009 ...	21
3.6. Vähiten kehittyneet maat - yksipuolinen "Everything But Arms" -myönnytys	23
3.7. Balkanin maat - vakautus- ja assosiaatiosopimukset	25
3.8. Merentakaiset maat ja alueet - assosiaatiosopimukset	26
4. VAIHTOEHDOT EU:N SOKERIPOLITIIKAN KEHITTÄMISEKSI	28
4.1. Eurocaren vaikutusanalyysi sokerin markkinajärjestelyn uudistusvaihtoehdoista ...	28
4.2. Hinnanalennusten ja kiintiöleikkausten vaikutukset Suomelle	33
4.3. Tuotantoon sitomaton tuki	34
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA STRATEGISET LINJAUKSET	35

1. LÄHTÖTILANNE

Sokerin markkinajärjestely on muuttunut vain hieman sen perustamisesta eli vuodesta 1968 lähtien. Se ei ollut mukana vuosien 1992 ja 1999 yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksissa. Yhteisö on juuri päässyt sopimukseen YMP:n uudistuksesta, jossa joukko kasvi- ja eläintuotannon erillisiä tukimuotoja sulautetaan uudeksi, tuotannosta osittain riippumattomaksi maatilatueksi. Komissio ehdotti alunperin, joitakin sektoreita lukuun ottamatta, varsin täydellistä tuen irrottamista tuotannosta. Lopullisessa kompromississa jätettiin huomattavasti ehdotettua laajempi osuus tuista maatilatuen ulkopuolelle. Jää nähtäväksi, kuinka tämä vaikuttaa komission tuleviin ehdotuksiin sokerisektorin osalta.

EU:n sisämarkkinat on eristetty maailmanmarkkinoista tuontitulli- ja vientitukijärjestelmän kautta. Sokerin markkinajärjestely pitää tuottajahinnan maailmanmarkkinahinnan yläpuolella, mikä kannustaa tuotantoon ja johtaa sokerin ylijäämään, joka on vietävä yhteisöstä osittain vientituen avulla. Vaikka sokerin markkinajärjestely vaikuttaa protektionistiselta, EU on toisaalta myöntänyt laajan joukon bilateraalaisia ja yksipuolisia kauppamyönnytyksiä eräille kehitysmailla. Parhaillaan yhteisö neuvottelee kauppasopimuksista tai soveltaa sopimuksia, jotka ovat luonteeltaan yksipuolisia, kahdenvälisiä, alueellisia ja monenkeskisiä. Sokerisektorin kannalta merkittäviä vaikutuksia tulee olemaan ainakin uudella WTO-neuvottelukierroksella sekä maailman köyhimmille maille annetulla EBA-myönnytyksellä. Lisäksi yhteisön laajenemisella on vaikutuksia sen kauppasopimukseen.

Kuvio 1. Sokerin yhteinen markkinajärjestely ja sokeria koskevat kauppasopimukset.

2. SOKERIN MARKKINAT

2.1. MAAILMANMARKKINAT

Euroopan unioni on yksi suurimmista toimijoista maailman sokerimarkkinoilla. Vuonna 1999 EU oli maailman toiseksi suurin sokerintuottaja, -tuojaja ja -viejä. Tuolloin EU, Brasilia, Australia, Thaimaa ja Kuuba kattoivat 70 % maailman sokeriviennistä. EU ja Brasilia hallitsevat markkinoita, sillä ne ovat sekä suurimmat tuottajat että viejät. EU on myös merkittävä sokerintuoja, kun taas tuonti Brasiliaan on merkityksetöntä.

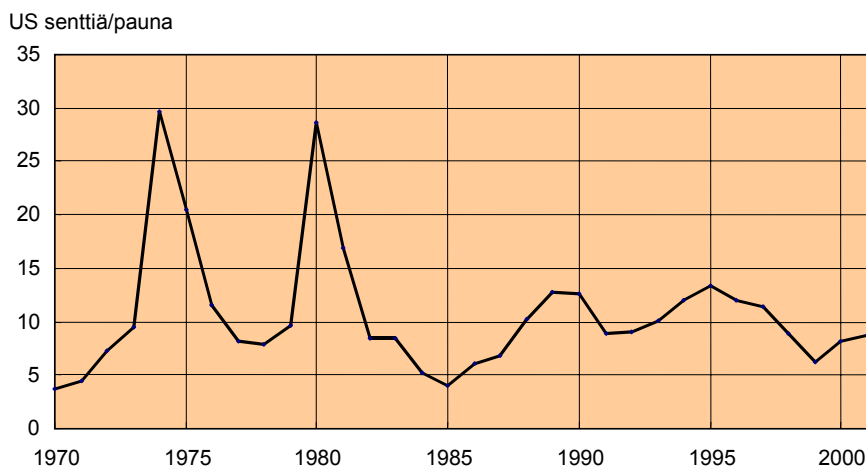
Taulukko 1. Maailman sokerimarkkinat 1999 (raakasokeriekvivalenttina ja milj. tonneina)

Sija	Viisi suurinta tuottajaa	Viisi suurinta viejää	Viisi suurinta tuojaa
1	Brasilia 20.6	Brasilia 12.5	Venäjä 5.8
2	EU 19.3	EU 5.1	EU 1.9
3	Intia 17.4	Australia 4.2	Indonesia 1.9
4	Kiina 9.3	Thaimaa 3.4	USA 1.6
5	USA 8.2	Kuuba 3.1	Japani 1.6
Yht.	Maailma 136.3	Maailma 39.5	Maailma 38.4

Lähde: ISO 1999.

EU:n hallitseva asema sokerin maailmanmarkkinoilla on seurausta sen korkeasta tuesta omalle sokerisektorilleen verrattuna muihin WTO:n jäseniin. EU käyttää vientitukia, jotta se pystyisi kattamaan eron sisämarkkinahinnan ja sitä huomattavasti alhaisemman maailmanmarkkinahinnan välillä. Viime vuosina maailmanmarkkinoita ovat leimanneet huomattava ylituotanto ja kasvavat varastot. Varastojen suhde maailman sokerinkulutukseen prosentteina on vaihdellut 35,92 %:sta (1992/93) 48,81 %:iin (2001/2002). Maailman sokerivarastot ovat korkealla tasolla, mikä on alentanut hintoja. Maailman sokerintuotanto vuosina 2001/2002 oli 136 milj. tonnia (128 milj. tonnia vuosina 2000/2001) ja kulutus 134 milj. tonnia (130 milj. tonnia vuosina 2000/2001). Noin 28 % maailman sokerista kaupataan maailmanmarkkinoilla, loppuosa käytetään sisämarkkinoilla. Maailman sokerinkulutus jatkaa kasvuaan noin 2 % vuosittain.

Sokeria tuotetaan 135 maassa (FAO Statistics Base 2001) ja sitä käytetään kaikkialla. Sokerintuotanto kuuluu maailmanlaajuisestikin tiukimmin ohjattuihin ja suojattuihin tuotteisiin. Useissa maissa valtio on osallisena sokerin jalostusteollisuudessa ja kaupassa. Suurin osa kaupasta tapahtuu osana bilateraalaisia sopimuksia. Pieni osa sokerista kaupataan vapaasti ja siksi maailmanmarkkinoita leimaavatkin epävakaisuus ja hinnan alhaisuus verrattuna tuotantokustannuksiin. Sokerin tuotanto vaatii huomattavat pääomakustannukset samaan aikaan, kun sato vaihtelee mm. sääolojen vuoksi vuosittain. Näin ollen tarjonta on joustamatonta kysyntään ja hintojen vaihteluun nähden, mikä on omiaan jyrkentämään vuotuisia heilahduksia. Tuotantoa ei keskeytetä, vaikka kustannukset joinakin vuosina ylittäisivät markkinoilta saadun hinnan.

Kuvio 2. Sokerin maailmanmarkkinahinta 1970-2001 (US senttiä/pauna)

Lähde: UNCTAD, Monthly commodity price bulletin

Tuotanto- ja jalostuskustannukset muodostuvat monissa maissa korkeammiksi kuin maailmanmarkkinahinta. Euroopan unionissa sisämarkkinahinta on viime vuosina ollut noin kaksinkertainen vastaavaan maailmanmarkkinahintaan verrattuna, ja myös muissa maissa, kehitysmaissakin, on vastaavanlaisia hintaeroja.

Maailman sokerista yhä suurempi osa jalostetaan ruokosokerista. 2000-luvun alussa ruokosokerin osuus on ollut jo kolme neljäsosaa kokonaistuotannosta. Sokeriruo'on osuuden nousun myötä kehitysmaiden osuus kokonaistuotannosta kasvaa vähitellen, vaikka suuria ruokosokerin tuottajia on myös eräissä pitkälle kehittyneissä maissa kuten Australiassa. Sokeriruokoa kasvatetaan jo yli sadassa kehitysmaassa. Kehitysmaiden osuus myös kulutuksessa ja tuonnissa on kasvamassa, millä on puolestaan ollut vakauttava vaikutus sokerin kansainvälisiin hintoihin. Kehitysmaiden tuonnin hintajousto on teollisuusmaita suurempi. Teollisuusmaissa, erityisesti Euroopan unionissa, USA:ssa, Kanadassa ja Japanissa, tuonti- ja vientimarkkinat ovat säädelyjä, joten kansainväliset hintavaihtelut eivät kovin paljon vaikuta kotimaiseen tarjontaan ja kysyntään.

Taulukko 2. Maailman ruokosokerin ja sokerijuurikkaan tuotanto, milj. tonnia (raaka-arvo).

	1960- luku keskim.	1970- luku keskim.	1980- luku keskim.	1990- luku keskim.	2001/02
Maailman sokerin tuotanto	61.6	81.9	101.8	118.4	131.9
Sokerijuurikastuotanto	26.8	32.6	37.9	37.4	32.7
Ruokosokerituotanto	34.8	49.3	63.9	81.0	99.2
Ruokosokeri, % maailman sokerista	56.5	60.2	62.8	68.4	75.2

Lähde: International Sugar Organisation: Key Drivers of the World Sugar Market, May 2002

OECD:n mukaan Brasilian nousu suureksi raakasokerin ja valkoisen sokerin viejäksi tulee olemaan markkinoilla määrittävä tekijä sekä keskipitkällä että pitkällä aikavälillä. Brasilian tuotanto kasvaa vuosittain noin 4,7 %, ja vuonna 2008 se on noin 30 milj. tonnia. Toisaalta

Brasilian vienti riippuu kotimaisesta etanolin kysynnästä. Tuotanto kasvaa myös muissa alhaisten tuotantokustannusten maissa, esim. Intiassa.

Maailmanmarkkinahinnat ovat edelleen alhaisia keskipitkällä aikavälillä. Tämä vähentää tuotantoa ja hinnat tulevat todennäköisesti nousemaan jonkin verran. Tällöin tuotannon ja kulutuksen tasapaino paranisi. Tuotanto kuitenkin kasvaa ja vuonna 2008 se on 154 milj. tonnia. Maailman sokerivarastot kasvavat samalla aikavälillä 1 %:lla 68 milj. tonniin.

Raakasokerin tuonti on hyvin keskittynyttä. Suurimmat tuojat ovat Venäjä, EU ja Yhdysvallat. Venäjän tuonti kohoaa hieman, mutta EU:n ja Yhdysvaltojen raakasokerin tuonnin odotetaan kasvavan enemmän. Sokerin kulutuksen kasvu on keskittynyt kehitysmaihin - OECD:n mukaan 90 % kulutuksen kasvusta tapahtuu niissä. Teollisuusmaissa sokerin kulutuksen kasvu on voimakkaasti hidastunut tai jopa pysähtynyt ja samaan aikaan kuitenkin sokeria korvaavien lähinnä viljaperäisten makeuttajien kulutus on kasvanut. EU:nkin markkinoita pidetään kyllästettyinä. Tosin vähemmän kehittyneissä maissa on suuria eroja, esimerkiksi vuonna 2008 Kuubassa käytetään sokeria 60 kg/hlö/vuosi ja Kiinassa vain 8 kg/hlö/vuosi. Muiden makeutusaineiden kysyntä on myös kasvussa ja tulee täten vaikuttamaan sokerin kysyntään.

2.2. EU:N MARKKINAT

EU:ssa tuotettu sokeri on lähes kokonaan juurikassokeria. Juurikassokerin kilpailukyky on ruokosokeriin verrattuna heikko, sillä sen tuotantokustannukset ovat lähes 70 % korkeammat kuin ruokosokerilla. EU:n onkin pitänyt turvata oma sokerintuotantonsa hintatuen, rajasuojan ja vientitukien avulla. EU:n valkosokerin interventiohintaa, 63,19 euroa/100 kg, on huomattavasti korkeampi kuin maailmanmarkkinahintaa, joka on esim. vuoden 2003 alkupuoliskolla ollut noin 20-23 euroa/100 kg. Euroopan sokerintuottajajärjestön (CEFS) mukaan sokerin hinta yhteisössä on ostovoimapariteetilla mitattuna samalla tasolla kuin monissa muissa kehittyneissä maissa ja jopa alhaisempi kuin useissa kehitysmaissa.

Sokerin tuotannon odotetaan kasvavan EU:ssa 16,2 milj. tonnista 17,8 milj. tonniin satovuonna 2002/03. EU:n viennin odotetaan kasvavan 3,8 milj. tonnista 5,1 milj. tonniin vuoteen 2012/13 mennessä (FAPRI). Pitkällä aikavälillä EU:n sokerintuotanto laskee hieman (OECD Agricultural Outlook).

Vuosittainen sokerin tarjonta EU:ssa koostuu seuraavasti:

- a) 14,5 milj. tonnia kiintiösokeria, joka on tuotettu joko EU:ssa tai Ranskan merentakaisilla alueilla.
- b) 1,7 milj. tonnia etuustuontikohtelua nauttivaa sokeria.
- c) 28 000 tonnia tuotua sokeria, joka ei nauti etuustuontikohtelusta.
- d) 74 000 tonnia verotonta tuontisokeria espanjalaisilta tai portugalilaisilta saarilta.

Sokerin kulutus EU:ssa on samalla tasolla kuin kulutus muissakin teollisuusmaissa, noin 34 kg asukasta kohti vuodessa. Teollisuusmaiden erityispiirteenä on jalostettujen tuotteiden suuri osuus sokerin kokonaiskulutuksesta. EU:ssa tämä ns. välillinen kulutus on 73 %, ja se on kasvanut vuodesta 1986 alkaen 2,4 % vuodessa, kun samaan aikaan taas sokerin nauttiminen sellaisenaan on vähentynyt 0,7 prosentilla vuodessa.

EU:n sokeriteollisuutta hallitsee 10 yritystä, joilla on 70 % EU:n sokerikiintiöistä. Omistus sokeriteollisuudessa on yhä keskittyneempää. Viimeisen kymmenen vuoden aikana yritysten määrä putosi kolmanneksella. Noin puolessa sokeria tuottavista jäsenmaista oli vain yksi yritys, joka piti siis hallussaan koko sokerijuurikaskiintiötä. EU:n sokeriteollisuudessa on mukana noin miljoona ihmistä. Toisaalta ilman EU:n sokerimarkkinajärjestelmää yrityksiä saattaisi olla vieläkin vähemmän, sillä järjestelmä pitää yllä juurikkaan tuotantoa epäsuotuisilla alueilla.

EU:n jäsenmaista niillä, jotka käyttävät vain A-kiintiönsä, on suurimmat tuotantokustannukset. Maat, jotka tuottavat sekä A-, B- että C-sokeria pystyvät tekemään sen alhaisimmilla tuotantokustannuksilla eli sokerin tuotantokustannus on vahvasti sidottu tuotettavaan määrään. Ero rajakustannuksissa voi olla jopa 40 %. Kaikkein korkeimmat rajakustannukset ovat Portugalissa, Kreikassa ja Suomessa. Ruotsin kilpailuviraston mukaan sokerin interventiohintaa määritellään siten, että saadaan korvattua myös eräiden maiden tuottajien korkeat kustannukset. Tällöin suotuisilla alueilla viljelevät hyötyvät hintaerosta, joka syntyy heille syntyvistä todellisista kustannuksista ja interventiohinnan kattamista korkeista kustannuksista.

Ruokosokerin tuonti

EU:ssa on neljä maata, jotka puhdistavat ruokoraakasokeria: Yhdistynyt kuningaskunta, Portugali, Ranska ja Suomi. Näille on määrätty enimmäistuontitarpeet (neuvoston asetus 1260/2001 art. 39) seuraavasti (tonnia):

Taulukko 3. Ruokosokerin enimmäistuontitarpeet (tonnia).

	tonnia
Suomi	59 925
Ranska	296 627
Portugali	291 633
Yhdistynyt kuningaskunta	1 128 581

Uusista jäsenmaista Slovenialle on luvattu raakasokerin tuontioikeudeksi 19 585 tn, minkä se saa poikkeuksellisesti puhdistaa juurikassokeritehtaassa.

Nämä enimmäistuontitarpeet täytetään usealla etuuskohtelutuontijärjestelyllä:

- 1) **DOM-tuonti** eli Ranskan merentakaisien departementtien tuotanto tuodaan puhdistettavaksi manner-Ranskaan. Tämä määrä vaihtelee kunkin vuoden sadon mukaan, mutta on noin 250 000 tn.
- 2) **AKT-maista ja Intiasta** Cotonou-sopimuksen pöytäkirjan 3 mukainen tuonti on 1 206 000 tn. Tästä sokerista maksetaan vähintään vuosittain sovittava takuuhinta, joka vastaa EU:n raakasokerin interventiohintaa. Tuonti on tullitonta.
- 3) **MFN-tuonti** (most favoured nations) on entinen Suomen Gatt-tuontisitoumus, mikä siirtyi yhteisön sitoumukseksi Suomen liittyessä unioniin. Määrä on noin 82 000 tn ja tulli sama kuin mihin Suomi aikanaan sitoutui.

- 4) **EBA-tuonti** perustuu EU:n maailman köyhimmille (LDC, least developed countries) maille antamaan yksipuoliseen myönnytykseen (Everything But Arms). Vaikka kaikkien maataloustuotteiden tuonti vapautettiin näistä maista maaliskuussa 2001, sokerilla, riisillä ja banaanilla on siirtymäjärjestelyjä. Raakasokeria voi tuoda puhdistettavaksi tullitta kiintiöidyn määrän, joka oli noin 74 000 tn vuonna 2001/2002, ja joka kasvaa 15 % vuodessa. Tästä kiintiösokerista maksetaan EU-hinta. Tullia alennetaan 2006 kaikelta sokerilta 20 %, seuraavana vuonna 50 % ja seuraavana 80 %. Vuonna 2009 sokeriakin saa tuoda ilman kiintiö- tai tullirajoituksia vapaasti. Komission arvion mukaan LDC-maista tuodaan vuosikymmenen lopulla yhteisöön vuosittain 0,9 - 2 milj. tonnia sokeria.

Jos edellä mainituista neljästä lähteestä tuotu sokeri ei riitä kattamaan enimmäistuontitarpeita, loppuosa täytetään vuosittain vaihtelevalla määrällä SPS-sokeria (Special Preferential Sugar). Se on tuotu tähän mennessä AKT-maista, mutta eri ehdoilla kuin pöytäkirjasokeri. SPS-sokerista puhdistamo maksoi aiemmin AKT-maiden kanssa sovitun hinnan ja pienen tullin. Koska osa AKT-maista on myös LDC-maita, jotka hyötyvät EBA-myönnytyksestä, tämän tuonnin ehtoja muutettiin markkinointivuoden 2001/2002 alusta lukien. Nyt tuonti on tullitonta, jolloin tuottaja saa tullin verran aiempaa korkeamman hinnan. Minimihinta on 49,68 euroa/100 kg raakasokeria. Samalla SPS-sokerin tuonti yhteisöön on pienentynyt EBA-kiintiön verran vuosittain. AKT-maat vastustivat EBA-aloitteeseen liittyvää sokerituonnin vapauttamista.

WTO-sopimuksessa yhteisöllä on AKT-tuontia koskeva poikkeus. Tuetun viennin enimmäismäärään ei lueta sokerimäärää, joka vastaa AKT-tuonnin määrää. Tällaisen poikkeuksen saaminen myös seuraavaan WTO-sopimukseen on olennaisen tärkeää sekä yhteisölle että AKT-maille. Tämä sokerimäärä ei myöskään kuulu sokerin itserahoitusperiaatteen sisään eli sen vientitukea vastaavaa rahamäärää ei kerätä sokerisektorilta tuotantomaksuina vaan vientituki maksetaan yleisestä budjetista, jolloin sitä pidetään jonkinlaisena kehitysapuna.

Vaikka ruokosokeria tuodaan monella eri järjestelyllä ja eri ehdoilla, käytännössä puhdistamot maksavat sokerista vähintään EU:n raakasokerin hinnan, mikä on 2-3 kertaa maailmanmarkkinahintaa korkeampi. Monille AKT-maille etuuskohtelutoimitukset ovat erittäin tärkeitä.

2.3. SUOMEN MARKKINAT

Kotimainen tuotanto on viime vuosikymmeninä vastannut noin 75-prosenttisesti kotimaisesta kulutuksesta. Kotimainen sokerintuotanto perustuu sokerijuurikkaaseen, jota viljellään 30 000 hehtaarilla. Vuotuinen juurikassato on yli miljoona tonnia. Kotimainen sokerintuotanto perustuu tilojen kanssa tehtyihin viljelysopimuksiin, joita on kaikkiaan noin 2500 tilalla. Juurikas jalostetaan kahdessa sokeritehtaassa, jotka sijaitsevat Salossa ja Säkylässä. Sopimusten ja tehtaiden sijainnin vuoksi sokerijuurikkaan tuotanto on alueellisesti hyvin keskittynyttä. Varsinais-Suomen, Hämeen ja Satakunnan TE-keskusten alueilla sijaitsee yli 80 % juurikkaan tuotannosta. Kirkkonummen Kantvikissä sijaitsee sokerinpuhdistamo, jossa tuotu raakasokeri jalostetaan valkoiseksi sokeriksi ja kauppaan menevä sokeri pakataan kuluttajapakkauksiin.

Vuonna 2001/02 sokerintuotanto Suomessa oli 159 000 tonnia (vrt. 4 milj. tonnia Ranskassa). 1990-luvulla sokerijuurikastuotannon kokonaisarvo oli 50-60 milj. euroa vuodessa eli n. 1,5 % koko maataloustuotannon arvosta. Suomi on Euroopan unionin jäsenmaista toiseksi pienin sokerin tuottajamaa. Suomessa tuotettu sokeri vastaa noin yhtä prosenttia kaikesta EU:ssa tuotetusta sokerista. Sokerin osuus Suomen koko maataloustuotannosta on melko pieni, mutta kuten edellä on todettu, alueellisesti sillä on merkittävä vaikutus. Myös jalostusteollisuus on alueellisesti merkittävä työllistäjä.

Ennen unioniin liittymistään Suomi toi satovaihtelun tasaajaksi raakasokeria sen verran, että oma kulutus saatiin katetuksi. Nyt raakasokerin tuontioikeus on kiinteä. Sokerin kulutus on noin 200 000 tn. Juurikassokerin tuotantokiintiö on noin 146 000 tn ja raakasokerin tuontioikeus n. 60 000 tn.

Juurikkaan viljelijät ovat investoineet peltojensa kunnostukseen huomattavan pääoman. Juurikas vaatii hyvin kalkitut ja ojitetut maat. Myös käyttökauden tuotantopanoksiin sijoitetaan selvästi enemmän rahaa kuin viljan viljelyssä. Riskinotto on suurempi, alkukesän hallat ja syystalven hankalat korjuuolosuhteet ja varastointiolot hankaloittavat toisinaan viljelyä. Jotta juurikkaan viljely olisi tuottajalle kiinnostavaa, hänen pitää saada siitä parempi taloudellinen tulos kuin viljan viljelystä. Juurikkaan viljelyn katetuotto onkin ollut selvästi korkeampi kuin esimerkiksi kevätvehnällä. Kun pääomakustannukset ja suurempi työmenekki sekä maatalouden tukielementit otetaan huomioon, täsmällistä kannattavuuseroa juurikkaan hyväksi on vaikea arvioida.

Karkean arvion mukaan sokerijuurikkaan viljelyn lopettamisesta ja korvaamisesta muilla viljelykasveilla aiheutuisi suomalaiselle maataloudelle lyhyellä aikavälillä 15-25 milj. euron vuotuinen nettomenetyt. Pitkällä aikavälillä menetys voisi olla 10-15 milj. euroa vuodessa.

Suomen ongelma sokerijuurikkaan tuotannossa, niin kuin muidenkin kasvien tuotannossa, on alhainen hehtaarisato. Suomen valkosokerisato hehtaaria kohti on EU:n alhaisin. Suomen sato on 1990-luvulla ollut keskimäärin noin 4,5 tonnia/ha, kun EU:n keskiarvo on samalla ajanjaksolla ollut noin 7,7 tonnia valkosokeria/ha, Ranskassa yli 10,0 tonnia/ha ja Ruotsissa 6,5 tonnia/ha. Suomessa sokerijuurikkaan tuotantokustannus hehtaaria kohti on lähes samaa luokkaa muiden EU -maiden kanssa, mutta matalan satotason seurauksena kustannus sokerikiloa kohti on huomattavasti korkeampi. Suomalaisen sokerijuurikkaan viljelijän tuloista tuet kattavat suuremman osan kuin muiden EU-maiden viljelijöiden tuloista.

Juurikassokerin viljelyn mahdollinen loppuminen kannattamattomana tarkoittaisi Säkylän ja Salon sokeritehtaiden sulkemista. Kirkkonummen sokeritehdas voisi jatkaa tuontiraakasokerin jalostusta ja valkoisen sokerin pakkaamista. Tällä hetkellä Suomen sokeriteollisuus on yhden yrityksen hallussa. Sucroksen omistavat Danisco (80 %) ja Lännen Tehtaat (20 %).

3. SOKERIN YHTEINEN MARKKINAJÄRJESTELY JA SIIHEN KOHDISTUVAT MUUTOSPAINEEET

3.1. SOKERIN NYKYINEN MARKKINAJÄRJESTELY

Sokerin yhteinen markkinajärjestely eroaa muiden maataloustuotteiden markkinajärjestelyistä siten, että se ei niinkään säätele itse maataloustuotetta eli sokerijuurikasta, vaan sokerijuurikkaasta jalostettua tuotetta, sokeria. Tuki on rajoittunut kiintiöiden rajoissa tapahtuvaan tuotantoon.

Sokerin tuotantokiintiöt

EU:n sokerialan markkinajärjestely perustuu tuotantokiintiöihin ja hintajärjestelmään, joka määrittelee sokerijuurikkaiden hinnat sekä sokerin interventiohinnan. Vientitukea maksetaan EU:ssa tuotetun kiintiösokerin ja etuustullilla tuodun puhdistetun raakasokerin viennille. Tukia on rahoitettu tuotantomaksujen avulla. Etuustulleilla tuodun sokerin vienti rahoitetaan kehitysyhteistyövaroista. Oma tuotantoa ja korkeita sisämarkkinahintoja suojataan korkeilla tulleilla.

EU:n sokerin yhteinen markkinajärjestely takaa sokerille vähimmäishinnan interventiojärjestelmän avulla. Tuotantokiintiöjärjestelmä muodostettiin rajoittamaan hintatukeen oikeutetun sokerin määrää. EU:n sokerintuottajat (viljelijät ja jalostajat yhdessä) maksavat tuotantomaksua EU:lle tuottamastaan kiintiösokerista. Kiintiöitä on kahdentyyppisiä, A- ja B-kiintiöt. Ainoa ero A- ja B-kiintiösokerin välillä on tuotantomaksujen suuruus. Ainoastaan kiintiösokeria voidaan myydä sisämarkkinoilla ja se on oikeutettu interventiojärjestelmän hintatukeen ja vientitukeen. A- ja B-kiintiöiden ylimenevää sokeria, C-sokeria, ei voi myydä sisämarkkinoilla vaan se tulee myydä maailmanmarkkinoilla ilman vientitukia. Kiintiöt siis rajoittavat sokerintuotantoa EU:n sisämarkkinoilla.

Yhteisön tuotantokiintiöt (taulukko 4) on määritelty sokerina, ei juurikkaina. Kiintiöt eivät perustu kulutukseen, vaan historiallisiin tuotantomääriin. Uusille jäsenmaille luvatut kiintiöt on esitetty luvussa 3.4.

Isoglukoosikiintiö¹ on Saksalla, Kreikalla, Espanjalla, Ranskan emämaalla, Italialla, Alankomailla, Manner-Portugalilla, Suomella, Belgian ja Luxemburgin talousliitolla sekä Yhdistyneellä kuningaskunnalla. Uusista jäsenmaista isoglukoosikiintiöt saavat Unkari, Puola ja Slovakia.

WTO:ssa EU:n sokerin vientituellinen vienti on rajoitettu 1 273 500 tonniin. Vientitukea saa maksaa 499,1 milj. euroa vuodessa. Jotta näissä rajoissa pysytään, tuotantokiintiöitä voidaan leikata vuosittain. Tätä varten sokerin pääsädöksessä 1260/2001 on määritetty kertoimet, joilla jäsenmaiden kiintiöitä leikataan. Leikkaukset kohdistuvat sokerin lisäksi isoglukoosi- ja inuliinisiirappikiintiöihin. Myös ruokosokerin tuontioikeutta leikataan samassa suhteessa kuin sokerin A-kiintiöitä. Tuotantokiintiöitä leikattiin vuodeksi

¹ Isoglukoosin tuotanto on ollut kiintiöity vuodesta 1977 alkaen. Koska viljasta valmistettava isoglukoosi on suoraan sokeria korvaava aine, sen tuotantomäärää rajoittamalla pyritään estämään maailmanmarkkinoille vietävän sokerin määrän kasvua. Myös sikurista valmistettavalle inuliinisiirapille asetettiin kiintiöt vuonna 1994.

2000/2001 noin 500 000 tonnilla. Vuoden 2001 reformissa kiintiöitä leikattiin pysyvästi 115 000 tonnilla, minkä lisäksi vuoden 2002/2003 kiintiöitä leikattiin noin 860 000 tonnilla.

Kiintiöitä ei saa siirtää jäsenmaiden kesken, mutta jäsenmaiden sisällä vaihtoja voidaan suorittaa. Kuitenkaan minkään yrityksen kiintiö ei saa vähentyä yli 10 %:lla.

Taulukko 4. Sokerin tuotantokiintiöt kiintiökaudella 2000/2001-2005/2006 (tonnia):

Jäsenmaa	A-kiintiö	B-kiintiö	Yhteensä
Tanska	325 000,0	95 745,5	420 745,5
Saksa	2 612 913,3	803 982,2	3 416 895,5
Kreikka	288 638,0	28 863,8	317 501,8
Espanja	957 082,4	39 878,5	996 960,9
Ranska (emämaa)	2 506 487,4	752 259,5	3 258 746,9
Ranska (merentakaiset)	463 872,0	46 372,5	510 244,5
Irlanti	181 145,2	18 114,5	199 259,7
Italia	1 310 903,9	246 539,3	1 557 443,2
Alankomaat	684 112,4	180 447,1	864 559,5
Itävalta	314 028,9	73 297,5	387 326,4
Portugali (manner)	63 380,2	6 338,0	69 718,2
Azorien itsehallintoalue	9 048,2	904,8	9 953,0
Suomi	132 806,3	13 280,4	146 086,7
Ruotsi	334 784,2	33 478,0	368 262,2
Belgia+Luxemburg	674 905,5	144 906,1	819 811,6
Yhdistynyt kuningaskunta	1 035 115,4	103 511,5	1 138 626,9
Yhteensä	11 894 223,3	2 587 919,2	14 482 142,5

Carry over

C-sokerista jäsenmaa voi siirtää seuraavan vuoden kiintiöksi osuuden, joka voi olla enintään 20 % A-kiintiöstä. Samoin se sokeri, joka muuttuu kiintiöleikkauksen takia A- tai B-sokerista C-sokeriksi, voidaan kokonaan tai osittain siirtää seuraavan vuoden tuotannoksi. Loppuosa C-sokerista on siis vietävä satokautta seuraavan vuoden kuluessa yhteisön ulkopuolelle maailmanmarkkinahinnalla. Varastoitu C-sokeri eli carry over -sokeri voidaan myydä vasta 12 kuukauden pakollisen varastointijakson jälkeen. Varastoitu sokeri muodostaa ensimmäisen osan uudesta A-sokerikiintiöstä.

Tänä vuonna yhteisön carry over on lähes 920 000 tonnia. Aiemmin, kun carry over sokerille maksettiin varastointikorvausta, siirron määrä oli 1,2-1,6 milj. tonnia vuosittain.

Hintajärjestelmä

Interventiojärjestelmä toimii sokerijärjestelmässä samalla tavoin kuin muidenkin CAP-tukien osalta eli kansalliset interventio-elimet sitoutuvat ostamaan niille tarjotun kiintiösokerin. Sokerin osalta interventiota käytetään harvoin, viimeksi markkinointivuonna 1986/87.

Sokerijärjestelmässä käytetään kolmea hallinnollista tukihintaa, jotka ovat olleet nykyisellään vuodesta 1984/1985 saakka. Kuluvalle kiintiökaudelle 2001/2002-2005/2006

valkosokerin interventiohinnaksi on vahvistettu 63,19 euroa/100 kg ja *raakasokerin interventiohinnaksi* 52,37 euroa/100 kg. Koska juurikasta ei voida varastoida, interventiohintaa on asetettu valmiille tuotteelle, eli sokerille. Jalostajat kuitenkin sitoutuvat maksamaan tuottajalle juurikkaasta perushinnan. Vakiolaatuisen *juurikkaan perushinnaksi* on vahvistettu 47,67 euroa/100 kg. Tätä hintaa juurikkaan viljelijä ei kuitenkaan saa, koska hän maksaa 60 % tuotantomaksusta. A-juurikkaan vähimmäishinta on 46,72 euroa/tn ja B-juurikkaan 32,42 euroa/tn, jollei tuotantomaksua jouduta korottamaan.

Alueellistamislisä

Yhteinen interventiohintaa on muita jäsenmaita korkeampi Irlannissa, Portugalissa, Espanjassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Suomessa. Alun perin alueellistamislisän tarkoituksena oli ohjata sokeria yli tuotantoalueilta alituotantoalueille. Nykyään se on lisähinta, joka pitää yllä juurikkaanviljelyä alituotantoalueilla. Alueellistamislisä, jonka maksavat sokeritehtaat, on Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Irlannissa, Portugalissa ja Suomessa 2,31 % interventiohinnasta sekä Espanjassa 2,67 % ja Italiassa 4,70 % interventiohinnasta.

A- ja B-juurikkaan vähimmäishintoja korotetaan määrällä, joka on kyseisen alituotantoalueen johdetun interventiohinnan ja yleisen interventiohinnan välinen erotus kerrottuna kertoimella 1,30. Kun A-juurikkaan vähimmäishinta yhteisössä on 46,72 euroa/tn on se Suomessa 48,62 euroa/tn. Raakasokerilla ei ole interventiohinnan alueellistamislisää.

Vientituki

EU:n vientituet kattavat maailmanmarkkinahinnan ja sisämarkkinoiden hinnan välisen erotuksen. Vientitukea maksetaan sekä yhteisössä tuotetusta sokerista sekä osasta kolmansista maista tuotua raakasokeria, joka jalostuksen jälkeen viedään maailmanmarkkinoille.

Kansalliset tuet

Neuvosto pääsi toukokuussa 2001 sopimukseen sokerin yhteisen markkinajärjestelyn minireformista, jossa varastointitukijärjestelmä päätettiin lopettaa. Neuvosto tunnusti kuitenkin Suomen ilmasto-ongelmat ja antoi mahdollisuuden kansalliseen varastointitukeen. Suomi voi maksaa kansallista tukea carry over -sokerin varastoinnista. Komission päätös 2002/99/EY on voimassa 2001/2002 – 2005/2006. Tuki maksetaan sokeritehtaille ja sen suuruus voi olla korkeintaan 0,33 euroa/100 kg/kk.

Kansallista tukea saavat maksaa myös Espanja, Italia ja Portugali. Espanja saa maksaa ruokosokerin tuotannosta 7,25 euroa/100 kg valkoista sokeri vuosittain. Italia maksaa tukea juurikassokeriteollisuudelle ja Portugali juurikkaan viljelijöille.

Kemian teollisuuden tuotantotuki

Kemian teollisuuden käyttämän sokerin hinta alennetaan maailmanmarkkinahintatasolle maksamalla kemian teollisuudelle tuotantotukea. Tuki rahoitetaan kokonaan tuotantomaksuilla ja sitä maksetaan 360-400 000 tonnille vuosittain.

Tuotantomaksut

Tuotantomaksuja kerätään, jotta pystyttäisiin kattamaan vientituen aiheuttamat kustannukset. Sokerin yhteinen markkinajärjestely rahoittaakin osittain itse itsensä (AKT-maista tuodun raakasokerin vienti yhteisöstä katsotaan kehitysavuksi, joka rahoitetaan yhteisön budjetista). A- ja B-sokerista kerätään perusmaksu, jonka suuruus on korkeintaan 2 % valkosokerin interventiohinnasta. Silloin kun tällä tavalla kerätyllä rahamäärällä ei voida kustantaa vientiä ja käyttäjätukea, kerätään B-maksu, jonka suuruus on 30 % valkosokerin interventiohinnasta. Tätä määrää voidaan tarvittaessa nostaa, mutta B-maksu ei saa ylittää 37,5 %:a valkosokerin interventiohinnasta. Myös isoglukoosista ja inuliinisiirapista peritään tuotantomaksu, joka vastaa teollisuuden osuutta tuotantomaksuista. Jos edellä mainitut perus- ja B-maksut eivät kata vientituesta ja käyttäjätuesta aiheutuneita menoja, voidaan poikkeuksellisesti kerätä vielä lisämaksu kaikesta sokerin, isoglukoosin ja inuliinisiirapin kiintiötuotannosta.

Tuotantomaksut kerätään juurikkaiden jalostajilta, mutta nämä voivat siirtää 60 % maksuista juurikkaiden viljelijöille.

3.2. SOKERIN MARKKINAJÄRJESTELYN UUDISTAMISEN TALOUDELLISET EDELLYTYKSET

Sokerin markkinajärjestelyn uudistaminen siten, että hintoja alennetaan ja hintojen alentumisesta maksetaan kompensatiota viljelijöille merkitsisi huomattavia lisäkustannuksia yhteisön budjettiin, vaikka seurattaisiin Agenda 2000 –mallin mukaista osittaisen kompensaaation linjaa. Komission vuonna 2001 tekemän arvion mukaan sokerin interventiohinnan alentaminen 25 prosentilla ja leikkauksen kompensoiminen puoliksi johtaisi EU:n budjettikustannusten nousemiseen 1,125 mrd. eurolla vuodessa. Lisäksi AKT-maille saatettaisiin joutua maksamaan kompensatioita, koska niille maksettava hinta sokerin viennistä yhteisöön alentuisi. Näitä kompensatioita ei kuitenkaan todennäköisesti maksettaisi maatalousbudjetista.

Nykyinen sokerin yhteinen markkinajärjestely on voimassa vuoteen 2006 saakka. Yhteisön nykyisin voimassaolevat rahoituskehykset (2000-2006) ovat varsin tiukat, mutta niissä on jonkin verran marginaalia. Vuosien 2007-2013 välillä voimassaoleva laajentumisratkaisujen yhteydessä hyväksytty otsakkeen 1a enimmäismäärä on sen sijaan jo nykyisellään liian pieni kattamaan laajentuneen yhteisön maatalousmenot kesäkuun 2003 lopussa hyväksytyyn uudistuksen jälkeen (ks. taulukko 5). Komission laatimien menoennusteiden perusteella näyttäisi siltä, että yhteisen maatalouspolitiikan suorita tukia jouduttaisiin alentamaan jonkin verran vuodesta 2007 lukien uudella rahoituskuri-instrumentilla. Tämän instrumentin mukaan, mikäli otsakkeen 1a enimmäismäärä vähennettynä 300 miljoonalla eurolla uhkaa ylittyä, neuvosto tekee komission esityksestä päätöksen suorien tukien alentamisesta.

Sokerin yhteisen markkinajärjestelyn uudistamisen kustannusvaikutukset alkaisivat todennäköisesti myös vuodesta 2007 lukien. Näin ollen päätös tukien leikkaamisesta sekä sokeriuudistuksen kustannusten kattamiseksi että muiden kustannusten kurissa pitämiseksi voitaneen tehdä yhtä aikaa joskus vuoden 2006 aikana. Leikkauksen suuruuden tarvetta on vielä vaikea ennakoida. Se riippuu maailmanmarkkinahintojen

kehityksestä, euron ja dollarin välisestä kurssisuhteesta, sokerin yhteisen markkinajärjestelyn uudistamistavasta (mm. kompensatioiden suuruudesta ja mahdollisesti sokerijärjestelmän sisältä löytyvistä säästöistä), uudistetun yhteisen maatalouspolitiikan menotasosta sekä WTO-ratkaisusta (mahdollisuudet vientituen käyttöön). Myös vuosien 2004-2006 välisenä aikana uudistettavien markkinajärjestelyjen (hedelmät ja vihannekset, puuvilla, tupakka, viini) menotaso tulee vaikuttamaan leikkaustarpeeseen vuodesta 2007 lukien.

Taulukko 5. Yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta saavutetun lopullisen kompromissin (26.6.2003) taloudellinen vaikutus (milj. euroa).

Vuosi	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. EU-25 Otsakkeen 1a katto	42 769	44 598	45 502	45 759	46 217	46 679	47 146	47 617	48 093	48 574
2. EU-25:n menoennusteet alkuperäisen ehdotuksen perusteella ennen taloudellista muutosta/ modulaatiota (COM(2003)23 final)	41 681	43 642	44 395	45 156	46 123	47 568	48 159	48 805	49 451	50 099
3. Puheenjohtajan lopullinen kompromissi (26.6) verrattuna alkuperäiseen ehdotukseen	63	249	467	1 034	221	-583	-579	-609	-639	-671
4. EU-25:n menoennusteet kompromissin jälkeen	41 744	43 891	44 862	46 191	46 345	46 985	47 581	48 197	48 813	49 429
5. Erotus 1-4	1 025	707	640	-432	-128	-306	-435	-580	-720	-855

3.3. MAAILMAN KAUPPAJÄRJESTÖ (WTO)

Uruguayn neuvottelukierroksella luotiin uusia sääntöjä maataloudelle tarkoituksena vähentää maatalouden vientitukia, luoda uutta maatalouden vientipolitiikkaa sekä siirtää kansallista maataloustukea pois niistä toiminnoista, jotka vaikuttavat tuotantoon ja kauppavirtoihin. Tällöin myös perustettiin Maailman kauppajärjestö WTO.

3.3.1. Uruguayn neuvottelukierros maatalouden osalta

Uruguayn neuvottelukierroksen mukainen viennin ja budjettikulujen määrissä tapahtuva vientitukien vähentäminen ei aluksi aiheuttanut EU:lle vaikeuksia. Toimeenpanokauden lopussa vientitukivelvoitteet kuitenkin tiukentuivat. Jotta olisi pysytty lopullisissa markkinointivuoden 2000/2001 velvoitteissa, oli tehtävä väliaikainen 498 800 tonnin leikkaus A- ja B-sokerikiintiöissä. Näin ollen EU:n tuetun sokerinviennin (A- ja B-kiintiösokeri) määrä on vähentynyt Uruguayn kierroksen aikana, kun taas ilman tukea jäävän sokerin (C-sokeri) vienti on lisääntynyt.

Uruguayn neuvottelukierroksen aikana EU:n piti korvata *ad valorem* tuontitulli kiinteällä perustariffilla. Näiden perustariffien tulisi asteittain vähentyä kuudessa vuodessa yhteensä 20 %. Nämä tullimaksut asetettiin korkealle perustasolle, koska tarkoitus oli muuttaa tariffittomia esteitä vastaava määrä kiinteiksi perustariffeiksi. Todellisuudessa sokerin erityissuojalauseke (Special Safeguard Provision) on ollut käytössä vuodesta 1995 alhaisesta sokerin maailmanmarkkinahinnasta johtuen.

Kiinteät tariffit ja ylimääräinen suojatoimien mukainen tuontitulli ovat tehneet tuonnin etuustuontikohtelun ulkopuolisista maista kannattamattomaksi verrattuna EU:n

sisämarkkinoiden kiintiösokerin hintaan. Myöskään vähimmäismarkkinoillepääsyvelvoitteet eivät ole lisänneet sokerintuontia Uruguayn kierroksen aikana, koska EU toi yli 10 % (mikä on selvästi yli vuosien 2000/2001 viiden prosentin vaatimuksen) kulutuksestaan etuustuontisopimusten alaisista AKT-maista ja Intiasta.

Uruguayn kierroksen mukaisesti EU:lta ei vaadittu sokerin sisämarkkinahintatuen alentamista, koska sisämarkkinatuki lasketaan AMS-tukeen, joka ulottuu kaikkiin tuotteisiin ja politiikkainstrumentteihin. Kuuden vuoden aikana tehty 20 % sisämarkkinatuen leikkaus tapahtui tuen kokonaistasolla, mutta ei yksittäisissä tuotteissa. Sokerisektorin sisämarkkinatuki on ollut korkea verrattuna muihin EU:n maataloushyödykkeisiin, mikä johtuu sokerin korkeasta interventiohinnasta. Sokerin sisämarkkinatuki pysyy korkeana ellei sokerin interventiohintaa lasketa lähemmäs maailmanmarkkinahintaa.

3.3.2 Dohan neuvottelukierros

Vientitukivelvoitteiden lisäleikkaukset

EU on ehdottanut vientitukien leikkausta 45 %:lla, mutta Cairns-ryhmän ehdotus lopettaisi vientituet kokonaan uuden WTO:n maatalouskierroksen loppuun mennessä. WTO:n maatalouskomitean puheenjohtajan ensimmäinen luonnos modaliteeteiksi uudelle WTO-kierrokselle eli niin sanottu Harbinsonin paperi on ehdottanut vientitukien lopettamista 5-9 vuoden kuluessa.

EU:lle tulee olemaan vaikeaa hyväksyä vientitukien käytön lopettaminen 5-9 vuoden kuluessa. EU voisi pysyä vientitukisitoumuksessaan, jos vientitukea vähennettäisiin 50 % kuuden vuoden aikana. Tosin EU saattaisi joutua leikkaamaan kiintiöitään, jos se olisi vaarassa rikkoa vientitukivelvoitteitaan jonakin tietynä markkinointivuonna. Tuotantokiintiöiden leikkaus on ainoastaan väliaikaista koskien tiettyä markkinointivuotta². Tämä arvio on riippuvainen EU:n sokerinkulutuksen kasvusta. Jos keskimääräinen kasvu on alle 0,5 % vuodessa, EU on vaarassa rikkoa määrävelvoitteensa.

Kuitenkin, jos tuki on keskimäärin enemmän kuin 460 euroa/tn, EU rikkoo budjettivelvoitteensa jos vientitukea vähennetään 50 % kuuden vuoden aikana. Budjettivelvoitteet ovat siis määrävelvoitteita sitovampia. Vientitukimenot riippuvat tuetun sokeriviennin määrästä ja euron vahvuudesta.

Tuontitariffien lisäleikkaukset

EU:n komissio ehdottaa Uruguayn kierroksen mukaista keskimääräistä tariffileikkausta 36 % sekä minimileikkausta 15 %. EU siis torjuu "Sveitsin tullinalennuskaavan", jota Cairns-ryhmä ehdotti tariffileikkauksille. "Sveitsin tullinalennuskaava" leikkaisi enemmän korkeampia tariffeja kuin alempia tariffeja ja varmistaisi sen, että mikään yksittäinen tariffi

² Komission asetus (EY) N:o 1745/2002, annettu 30 päivänä syyskuuta 2002, sokerialan tuotantokiintiöiden taatun määrän alentamisesta 862 475 tonnilla markkinointivuonna 2002/2003, ottaen huomioon Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1260/2001, annettu 19 päivänä kesäkuuta 2001, sokerialan yhteisestä markkinajärjestelystä. Neuvoston asetuksen N:o 1260/2001 Artiklojen 10(3) ja (4) mukaan, on kunakin markkinointivuonna ennen 1 päivää lokakuuta vähennettävä tuotantokiintiöiden taattu määrä, jos ennusteet kyseiselle vuodelle osoittavat vientikelpoista ylijäämää (saaden vientihyvitystä/vientitukea), joka on suurempi kuin Uruguayn kierroksen maataloussopimuksen (Artikla 300(2)) alainen maksimi.

ei ylittäisi 25 %. Jos tämä malli otetaan käyttöön uuden maatalouskierroksen aikana, sokerin yhteisen markkinajärjestelyn tulee dramaattisesti uudistua, jotta se pystyisi suojautumaan uhkaavalta tuonnilta. Harbinsonin paperissa on ehdotettu tuontitariffien leikkaamista keskimäärin 60 %, ja vähintään 45 % leikkausta tariffeille, jotka ovat yli 90 % *ad valorem* perusteista (EU:n raakasokeria vastaava *ad valorem* tariffi on 169,5 %).

EU ei ole ainoastaan ehdottanut Uruguayn kierroksen mallin jatkamista tulevissa tariffileikkauksissa, vaan se on myös ehdottanut, että erityissuojalausekkeiden käyttöä voisivat jatkaa sekä kehittyneet että kehitysmaat. Cairns-ryhmän "Sveitsin tullinalennuskaava" sitä vastoin tuo lisäleikkauksia tariffeille ja poistaa kehittyneiltä mailta erityissuojalausekkeiden käytön. Myös Harbinsonin paperi poistaisi kehittyneiltä mailta mahdollisuuden käyttää erityissuojalausekettä ja siten ainoastaan kehitysmailla säilyisi tämä mahdollisuus.

Arvioita pohjautuen EU:n ehdotukseen: Uruguayn kierroksen malli ja "Special Safeguard Provisions"

Vaikka EU:n ehdottama Uruguayn kierroksen malli tuleville tariffileikkauksille hyväksyttäisiin WTO:ssa, EU ei silti voisi kestää 36 % tariffileikkauksia ilman, että sokerin interventiohintaa alennetaan. EU menettäisi raakasokerin rajasuojan seuraavalla WTO-kierroksella, jos EU:n raakasokerin perustariffia edelleen alennettaisiin 36 %. Raakasokerin tuontihinta (maailmanmarkkinahinta ja tariffi) maailmanmarkkinoilta olisi alhaisempi kuin EU:n raakasokerin interventiohintaa (523 euroa/tn). Vahvan euron³ vallitessa edes ylimääräiset erityissuojalausekkeiden mukaiset suojatullit eivät riittäisi luomaan rajasuojaa EU:n raakasokerille. EU:n raakasokerin interventiohintaa on laskettava, jos perustariffia alennetaan 36 %. Raakasokerin interventiohinnan leikkaus 25 %:lla (EU komission aikaisempi ehdotus) olisi riittävä rajasuojan luomiseksi EU:n raakasokerille. Tästä huolimatta vahvan euron vallitessa suojatulleja tarvittaisiin yhä rajasuojan ylläpitämiseksi.

Mahdollisuudet EU:n sokerin yhteisen markkinajärjestelyn uudistuksen ja interventiohinnan leikkausten torjumiseen uudella WTO-kierroksella ovat heikot. Tämä olisi kuitenkin mahdollista kolmella ehdolla: 1) Uruguay-kierroksen malli hyväksytään leikkausmetodiksi uudella WTO-kierroksella ja EU saa käyttää sokerin osalta minimileikkausta eli 15 %; 2) Sokerin maailmanmarkkinahinta nousee lähiaikoina; 3) Sekä kehitysmaat että kehittyneet maat saavat käyttää erityissuojalausekettä (Special Safeguard Provision).

Arvioita pohjautuen Cairns-ryhmän ehdotukseen: "Sveitsin tullinalennuskaava"

Jos tulevalla WTO-kierroksella EU:n raakasokerin perustariffileikkaukset tehtäisiin Cairns-ryhmän ehdotuksen mukaisesti "Sveitsin tullinalennuskaavaa" käyttäen, EU menettäisi varmasti raakasokerin rajasuojansa. Lisäksi 25 % raakasokerin interventiohinnan leikkaus ei olisi riittävä sokerijärjestelmän rajasuojan ylläpitämiseksi. Interventiohintaa tulisi alentaa 67 %, jotta sokerin rajasuoja säilyisi. Tällöin EU:n raakasokerin interventiohintaa olisi vahvan euron vallitessa lähellä maailmanmarkkinahintaa. Heikon euron⁴ vallitessa interventiohintaa olisi maailmanmarkkinahintaa alhaisempi. Interventiojärjestelmä ei siis enää olisi soveltuva EU:n sokerijärjestelmään ja todennäköisesti turvaverkkojärjestelmä syrjäyttäisi interventiojärjestelmän.

³ Vahva euro: EUR 1 = USD 1,20

⁴ Heikko euro: EUR 1 = USD 0,80.

Arvioita pohjautuen Harbinsonin paperiin

Jos tulevalla WTO-kierroksella EU:n raakasokerin perustariffileikkaus olisi Harbinsonin paperin pohjalta 60 %, EU menettäisi varmasti raakasokerin rajasuojansa. Lisäksi 25 % raakasokerin interventiohinnan leikkaus ei olisi riittävä rajasuojan ylläpitämiseksi. Interventiohintaa tulisi alentaa 45 %:lla tai puoleen, jotta rajasuoja säilyisi tariffileikkauksen ollessa 60 %.

EU voisi myös valita Harbinsonin paperin pohjalta minimileikkauksen 45 %. Tälläkin leikkauksella EU menettäisi raakasokerin rajasuojansa uudella WTO-kierroksella. EU pystyisi pitämään rajasuojansa 25 % raakasokerin interventiohinnan leikkauksella heikon euron vallitessa, mutta vahvan euron vallitessa rajasuojan ylläpito ei enää olisi mahdollista. Tässä tapauksessa interventiohintaa tulisi alentaa 35 %, jotta raakasokerin rajasuoja säilyisi.

3.3.3. EU:n sokerinvientiä koskeva WTO-haaste

Australia, Brasilia ja Thaimaa ovat WTO:n avulla hyökänneet EU:n sokerijärjestelmää vastaan. Nämä maat väittävät, että EU:n C-sokerin (ilman tukea vietävä sokeri) viejät voivat viedä sitä hinnalla, joka on alle tuotantokustannusten EU:n sokerin yhteisen markkinajärjestelyn mahdollistamasta A- ja B-kiintiöiden ristiintukemisesta johtuen. Tämän vuoksi maat ovat haastaneet EU:n WTO:ssa siitä, että C-sokerin vienti on EU:n WTO-velvoitteiden vastaista.

Tämä WTO-haaste on merkittävä uhka EU:n sokerin yhteisen markkinajärjestelyn mukaiselle C-sokeriviennille. WTO:ssa on jo olemassa aikaisempi tapaus viennin ristiintukemisesta. C-sokerin ja kiintiösokerin hinnoittelu vastaa Kanadan maidon kaksihintajärjestelmää. WTO:n mukaan Kanadan maito-ohjelmat tukevat maidonjalostajien ja tuottajien vientiä yli WTO-velvoitteiden. Kanadan maidontuottajat möivät maidon alennettuun hintaan kanadalaisille jalostajille kaupallisen maidonvientiohjelman puitteissa, mikä hyödytti kanadalaisia meijereitä niiden myydessä maitoa ulkomaisille markkinoille. Nyt Kanada on lopettanut tuetun maidon viennin USA:han ja aikoo huomattavasti rajoittaa tätä vientiä muihin maihin. Rajoitukset ovat osa maidon tukiohjelmien uudistusta, sillä ohjelmat todettiin WTO:ssa laittomiksi.

3.4. KESKI- JA ITÄ-EUROOPAN MAAT - VAPAAKAUPPASOPIMUKSET ENNEN EU:IIIN LIITTYMISTÄ SEKÄ LIITTYMISEN JÄLKEINEN YHTEINEN TULLILIITTO

Kymmenen uutta jäsenmaata ovat valmiita liittymään EU:hun vuonna 2004: Puola, Unkari, Tsekin tasavalta, Slovenia, Viro, Latvia, Liettua, Slovakia, Kypros ja Malta. Bulgarian ja Romanian odotetaan liittyvän EU:hun vuoteen 2007 mennessä.

Osa yhteisön uusista jäsenmaista on sokerin alituotanto-, osa ylituotantoalueita. Uusien jäsenmaiden sokerin tuotanto on noin 18 % EU-15:n tuottamasta sokerimäärästä, vaikka niiden viljelyala on lähes 37 % EU-15:n viljelyalasta. Huomattavin sokerin tuottaja on Puola. Suuri osa uusien jäsenmaiden sokeriteollisuudesta on nykyisten EU-maiden

yriösten hallussa. Tuottajahinnat, mutta myös tuotantokustannukset, ovat uusissa jäsenmaissa alhaisemmat kuin nykyisissä jäsenmaissa.

Keski- ja Itä-Euroopan maiden (KIE-maat) sekä EU:n komission välillä sovitut tuotantokiintiöt ovat alhaisemmat kuin mitä KIE-maat alunperin pyysivät. EU:n sokerintuotantokiintiöt tulevat kasvamaan 2,96 milj. tonnista (vuonna 2004) 3,22 milj. tonniin (vuonna 2007). Ensimmäisessä laajentumisaallossa KIE-maat tuottavat 50 000 tonnia kulutustaan enemmän kiintiösokeria. Bulgariassa ja Romaniassa taas sokerin kulutus ylittää niille myönnettävät tuotantokiintiöt. Vuonna 2007 KIE-maiden sokerin kulutus ylittää niiden sokerin tuotantokiintiöt 430 000 tonnilla, joten niiden liittyminen EU:hun ei ole taakka EU:n sokerijärjestelmälle.

WTO-sääntöjen mukaan kolmansille maille täytyy kompensoida markkinoillepääsy maihin, jotka liittyvät tulliliittoihin (kuten EU), jos tämä markkinoillepääsy on tulliliitosta johtuen vaarassa. Tällä hetkellä KIE-maat eivät tuo sokeria ainoastaan EU:n jäsen- ja ehdokasmaista vaan myös Brasiliasta, Guatemalasta, Nicaraguasta, Meksikosta, Kuubasta ja Australiasta. Suomen, Ruotsin ja Itävallan liittyttyä EU:hun vuonna 1995 pääsykiintiöt on nykyisin myönnetty Brasilialle, Kuuballe ja muille kolmansille maille. EU tuo 85 463 tonnia raakasokeria osana GATT-sopimukseen liittyvää pääsytoumustaan. Tästä johtuen EU:n täytyy joko myöntää Brasilian, Guatemalan, Nicaraguan, Meksikon, Kuuban ja Australian sokerintuonnille kiintiöitä tai näille maille on muuten kompensoitava tämä menetys. Kompensointi voi tarkoittaa pääsyä joillekin muille EU:n markkinoille tai rahallista korvausta. EU:n laajentuneessa sokerijärjestelmässä kolmansien maiden mahdollisten kiintiöiden arvioidaan olevan 490 000 tonnia (taulukko). KIE-maiden kiintiötuotannon ylittävä sokerinkulutus sovitetaankin yhteen siinä vaiheessa kun kolmansille maille myönnetään kiintiöitä korvaukseksi menetetyistä markkinoillepääsystä KIE-maissa. Jos nykyinen kolmansien maiden markkinoillepääsy kompensoidaan muutoin kuin myöntämällä sokerin tuotantokiintiöitä, niin KIE-maiden lisäkulutus lievittää tämänhetkisiä ylituotantopaineita nykyisissä EU:n jäsenmaissa.

Liittymisensä jälkeen KIE-maat sisällytetään EU:n sokerimarkkinajärjestelmään. Tällöin KIE-mailla on siis sama interventiohinta ja rajasuoja kuin nykyisillä EU:n jäsenmailla. Aiemmin esitetyt arviot Dohan kierroksen rajasuojasta pätevät myös laajentuneeseen EU:hun. EU:n sokerijärjestelmä on hyvin herkkä voimakkailla tariffileikkauksille, koska EU:n tuetun hinnan ja maailmanmarkkinahinnan välinen ero on suuri. Jos Dohan kierros vaatii lisää tariffileikkauksia, EU voi olla pakotettu alentamaan sokerin interventiohintaa välttääkseen sokerin tuonnin suuren kasvun. Lisäksi Uruguay'n kierroksen erityissuojalauseke (Special Safeguard Provisions) on tärkeä sokerin rajasuojan kannalta. On epäselvää, jatkuuko erityissuojalauseke EU:n kaltaisten kehittyneiden maiden suojatoimenpiteenä. Ilman tätä mahdollisuutta EU:n sokerin rajasuoja on melko haavoittuvainen.

Taulukko 6. Keski- ja Itä-Euroopan maiden sokerin tuotantokiintiöt, kulutus ja mahdollinen kolmansien maiden pääsy markkinoille (tonnia).

	A kiintiöt	B kiintiöt	Kokonais- kiintiöt (Tuotanto)	Kokonais- kulutus	Tuotanto miinus kulutus	Mahdollinen kolmansien maiden*** pääsy
Tšekki	441209	13653	454862	441409	13453	
Viro*	-	-	-	50000	-50000	
Unkari	400454	1230	401684	378791	22893	
Latvia	66400	105	66505	70000	-3495	11410
Liettua	103010	-	103010	96241	6769	
Puola	1580000	91927	1671927	1590533	81394	
Slovakia	189760	17672	207432	195000	12432	
Slovenia	48157	4816	52973	87000	-34027	2875
Bulgaria**	7000	700	7700	206000	-198300	196345
Romania**	225000	25500	250500	532000	-281500	278049
YHT.	3060990	155603	3216593	3646974	-430381	488679
YHT. ei mukana Bulgaria & Romania	2828990	129403	2958393	2908974	49419	14285

Lähde: CEC 2002, EUROSTAT COMEXT, FAOSTAT, Interactive TradeMap, PC-TAS.

- * Viro, Malta ja Kypros eivät tuota sokeria, siksi EU komissio ei ole antanut niille sokerintuotantokiintiötä.
- ** Tuotantokiintiöt ja kulutusluvut on arvioitu EU komission sääntöjen mukaan.
- *** Historialliset määrät KIE-maista tuotua sokeri voivat mahdollisesti muodostaa pääsykiintiötä laajentumisen jälkeen EU:n ulkopuolelle jääville maille.

3.5. AFRIKAN, KARIBIAN JA TYNNENMEREN MAAT - COTONOUN SOPIMUS JA YKSIPUOLISET MYÖNNYTYKSET VUOTEEN 2008 ASTI SEKÄ ALUEELLISET KAUPPASOPIMUKSET VUODESTA 2009

Vuonna 2001 EU:n kauppa Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) kanssa oli yli 58 mrd. euroa. EU:n tuonti oli 31 mrd. euroa ja vienti 27 mrd. euroa. Lähes kaikille AKT-maille ja käytännössä kaikille afrikkalaisille AKT-maille EU on tärkein kauppakumppani. Edistääkseen kaupan panosta kehitykseen AKT-maat ja EU päättivät kokonaisuudessaan tarkistaa aiemmat kauppasuhteensa. Aiemmat kauppasuhteet ovat pääasiassa perustuneet vastavuorottomaan etuuskohteluun, jonka EU oli myöntänyt AKT-maille. Nyt osapuolet ovat sopineet taloudellisiin integrointisopimuksiin liittymisestä (uudet WTO-kelpoiset kauppasopimukset). Tämä tarkoittaa kumppaneiden välisten kaupanesteiden poistamista ja yhteistyön edistämistä kaikilla kaupan alueilla. AKT-maiden

kanssa neuvotellaan taloudelliset yhteistyösopimukset (Economic Partnership Agreement = EPA) ja sitoudutaan alueelliseen talouden integrointiprosessiin. Viralliset EPA-neuvottelut alkoivat syyskuussa 2002 ja sopimukset astuvat voimaan viimeistään 1.1.2008. Yksipuoliset kauppaeuotukset ovat voimassa vuoden 2007 loppuun asti.

AKT-maat eivät ole kovin innokkaita sitoutumaan alueelliseen talouden integraatioon, joka johtaa vapaakauppa-alueen luomiseen. Ne epäilevät kaupan vapauttamisen vaikuttavan negatiivisesti talouksiinsa. Tutkimukset osoittavat, että EU:n ja AKT-maiden välisen kaupan vapauttamisella on negatiivinen vaikutus AKT-maiden bruttokansantuotteeseen. Kielteinen vaikutus johtuu pääasiassa AKT-maiden hyödykkeiden hintatason alenemisesta. Aikaisempi Lomé'n sopimus sitä vastoin sai aikaan positiivisia vaikutuksia. Lomé'n sopimus loi AKT-maiden tuotteille pääsyn EU:n markkinoille, vaikka usein väitetäänkin, että etuusjärjestelyt eivät luo pysyviä kasvumahdollisuuksia.

77 AKT-maata allekirjoitti vuonna 2000 Cotonoun sopimuksen. Näistä maista 48 on Afrikassa (koko Saharan eteläpuolinen Afrika), 15 maata Karibialla ja 14 maata Tyynellämerellä. Tästä huolimatta vain 19 AKT-maata on mukana AKT/EU-sokeripöytäkirjassa, jossa EU on luvannut 1,3 milj. tonnin raakasokerin tullittoman kiintiösokerin tuonnin AKT-maista taattuun hintaan. Tällä AKT-maiden etuoikeutetulla kohtelulla on pitkälle ulottuvat historialliset juuret: suurin osa AKT-maista on entisiä EU:n jäsenmaiden siirtomaita.

Uruguay'n kierroksen aikana erityissuojalausekkeen mukaiset kiinteät perustariffit ja ylimääräiset tuontitullit ovat saaneet aikaan sen, että sokerintuonti ilman etuuskohtelua on epätaloudellista verrattuna EU:n sisämarkkinoiden kiintiösokerin hintaan. Tästä johtuen ainoastaan pieni osa sokeria tuodaan ilman etuuskohtelua. Uruguay'n kierroksen minimipääsyvelvoitteet eivät ole myöskään lisänneet sokerintuontia EU:hun. AKT-maille myönnetty tuontikiintiöt olivat 10 % EU:n sokerinkulutuksesta, mikä on huomattavasti korkeampi kuin Uruguay'n kierroksen vaatima 5 %:n markkinoillepääsy. Markkinoille pääsyä lisää edelleen SPS-sopimuksen⁵ (Agreement on Special Preferential Sugar) mukainen kiintiötuonti, jossa on mukana 17 AKT-maata ja Intia. Näin ollen EU on pystynyt estämään muun kuin AKT-maiden etuuskauppasopimusten mukaisesti tuodun sokerin tuonnin.

AKT-sokerin etuoikeutettu pääsy EU:n markkinoille ja tuki etuoikeutetulle sokerille vääristää maailmanmarkkinoita. AKT-maiden raakasokerista saatu korkeampi hinta johtaa korkeampaan tuottoon ja täten korkeampaan tuotantoon. Ylimääräinen tuotanto syötetään epäsuorasti maailmanmarkkinoille EU:n tuettuna sokerivientinä. Lisääntynyt sokeri maailmanmarkkinoilla pienentää markkinahintoja niissä maissa, joilla ei ole pääsyä EU-markkinoille. AKT/EU-sokeripöytäkirja siis syrjii pöytäkirjan ulkopuolisia sokerinviejämaita. Tämä on yksi syistä, joiden vuoksi Brasilia alunperin haastoi EU:n sokerinviennin WTO:ssa. Brasilia ei ole tyytyväinen siihen, että EU:n sallitaan jälleenviedä 1,6 milj. tonnia Uruguay'n kierroksen vientitukivelvoitteiden ulkopuolista sokeria.

⁵ AKT-maiden kanssa sovittiin SPS -sopimuksesta 1. kesäkuuta 1995. SPS -sopimus on AKT/EU sokeripöytäkirjan mukainen hallitustenvälinen sopimus, mutta pöytäkirjasta poiketen, sillä on sovittu kestoajaksi ja AKT-maat yhdessä toimittavat SPS -sopimuksen kattavan sokerimäärän. Nykyinen SPS -sopimus on ensin kuudeksi vuodeksi, yhteensovittuna uuden sokerijärjestelmän kanssa (loppuu kesäkuussa 2006) ja jalostajien oikeuksiin jalostaa sokeria. SPS -sokerin tuonti on vaihdellut 344 000 tonnista (vuosina 1995/1996) 217 000 tonniin (2002/2003).

3.6. VÄHITEN KEHITTYNEET MAAT - YKSIPUOLINEN "EVERYTHING BUT ARMS" - MYÖNNYTYKSI

Vuodesta 1971 YK on luokitellut maailman vähiten kehittyneet maat (Least Developed Countries = LDC-maat) niiden kehitysprosessissa olevien rakenteellisten häiriöiden mukaan. LDC-maita on 49 kappaletta.

Tällä hetkellä EU on LDC-maiden tärkein yksittäinen vientikohde. Vuonna 2001 (WTO:n tilastojen mukaan) EU oli suurin maataloustuotteiden tuoja Afrikasta - tuonnin arvo oli 11,5 mrd. USD. Japani oli toiseksi suurin tuoja (1,3 mrd. USD), seuraavina USA (1,1 mrd. USD) ja Kanada (187 milj. USD). LDC-maiden viennistä myytiin EU:n markkinoilla yli puolet vuonna 2000 ja 37 % vuonna 1999. 49:stä LDC-maasta 15 on riippuvaisia EU:n markkinoista (UNCTAD, 2002). LDC-maiden suuntautuneisuus EU:n markkinoille selittyy osaksi verrattain alhaisilla EU-markkinoiden tariffeilla. EBA-myönnytyksessä mukana olevista 49 LDC-maasta 39 maata hyötyi myös AKT/EU-kumppanuussopimuksesta (Cotonoun sopimus), jolla AKT-maille on suotu etuoikeutettu markkinoillepääsy EU:ssa.

"Everything But Arms" (EBA)⁶ on yksipuolinen kauppamyönnytys, jolla EU pyrkii parantamaan LDC-maiden kauppamahdollisuuksia. Kaikki maataloustuotteet on sisällytetty sopimukseen, mikä on uutta verrattuna alkuperäiseen yleiseen tullietuusjärjestelmään (GSP), joka keskittyi vain teollisesti valmistettuihin tuotteisiin. Vaikka ennen EBA-myönnytystäkin LDC-maiden tuotteilla oli laajalti pääsy EU:n markkinoille, niin EBA:n myötä 919 uutta maataloustuotetta vapautetaan *ad valorem* tai erityisistä tulleista sekä tuontikiintiöistä.

EU:n aloite lopettaa tullit ja kiintiöt kaikilta LDC-maiden tuotteilta paitsi aseilta ja ammuksilta astui voimaan maaliskuussa 2001. Tästä huolimatta sokeri-, riisi- ja banaanimarkkinoiden täysi liberalisointi toteutuu vasta siirtymäajan jälkeen⁷. Sokerin tulliton ja kiintiötön markkinoillepääsy toteutuu vasta vuonna 2009. Täyden liberalisoinnin saavuttamisen pitkittyminen kompensoimiseksi raakasokeria⁸ voi tuoda LDC-maista EU:n markkinoille tullitta tariffikiintiön rajoissa. Tariffikiintiötä korotetaan vuosittain 15 %, 74 185 tonnista (2001/2002) 197 355 tonniin (2008/2009). Toisaalta tämä ei tarkoita sitä, että EU:n markkinoille välttämättä tuotaisiin lisää sokeria, sillä LDC-maiden tariffikiintiön kautta tapahtuva sokerinvienti vähentää niiden SPS-sokerin vientiä. Nykyisin ainoastaan 13 LDC-maata⁹ on oikeutettu tämän tariffikiintiön alaiseen raakasokerin vientiin.

EU:n komissio arvioi alunperin, että EU:n markkinoille saattaa tulla 2,7 milj. tonnia sokeria vuoteen 2009 mennessä. Tästä 1,4 milj. tonnia olisi seurausta LDC-maiden kotimaisen

⁶ EBA-asetuksen (Neuvoston asetus (EY) N:o 416/2001 säännökset, annettu 28 helmikuuta 2001) on sisällytetty yleiseen tullietuusjärjestelmään (GSP) (Neuvoston Asetus (EY) N:o 2501/2001). EBA-asetus ennakoii, että LDC-maille annettujen erityisjärjestelyjen tulisi olla voimassa rajoittamattoman ajan ja että niihin ei tulisi kohdistaa yhteisön ajoittaisia yleisten etuusjärjestelyjen uudistuksia. Siksi neuvoston asetuksen (EY) N:o 2501/2001 päätyminen ei kosketa sen EBA-säännöksiä.

⁷ 1. heinäkuuta 2006 sokerin tulleja alennetaan 20 %, 1. heinäkuuta 2007 alennus on 50 % ja 1. heinäkuuta 2008 alennus on 80 %. Tullit poistetaan kokonaan 1. heinäkuuta 2009; 1. syyskuuta 2006 riisin tulleja alennetaan 20 %, 1. syyskuuta 2007 alennus on 50 % ja 1. syyskuuta 2008 alennus on 80 %. Tullit poistetaan kokonaan 1. syyskuuta 2009; Tuoreiden banaanien tulleja alennetaan vuosittain 20 % alkaen vuodesta 2002 ja tullit lopetetaan kokonaan 1. tammikuuta 2006.

⁸ EU:n minimihinta LDC-maista tuodulle raakasokerille on 496,8 euroa/tn. Sokerin maailmanmarkkinahinta (New York No. 11) vaihtelee 130 euroa/tn ja 200 euroa/tn välillä (Sugartraders).

⁹ Nämä maat ovat allekirjoittaneet EU:n kanssa kehyssovimuksen.

kulutuksen korvaamisesta sokerituonnilla, jolloin kotimainen tuotanto voidaan viedä tuottavammille EU:n markkinoille. Loput 1,3 milj. tonnia tulisi LDC-maiden keskipitkän aikavälin sokerituotantokapasiteetin parannuksista. Myöhemmin EU:n komissio antoi uuden arvion, jonka mukaan keskipitkällä aikavälillä LDC-maiden sokerinvienti EU:hun kasvaisi 900 000 tonnia. Alhaisempi arvio johtuu tällä hetkellä LDC-maissa vallitsevista infrastruktuurikustannuksista ja poliittisesta epävakaisuudesta johtuvista epäsuotuisista investointiolosuhteista. Monet LDC-maiden viljelijät ovat myös vailla meriyhteyttä.

UNCTAD:in (2002) arvioiden mukaan LDC-maiden vienti EU:n markkinoille kasvaisi vain 50 - 100 000 tonnia (tulokset perustuvat SMART -malliin). Tulos osoittaa, että sisäiset rakenteelliset esteet riittävät rajoittamaan LDC-maiden sokerinvientiä huomattavasti myös EU:n LDC-maille antaman tulli- ja kiintiövapaan markkinoillepääsyn jälkeen.

Tärkeitä kaupan esteitä ovat myös EU:n vakavia markkinahäiriöitä koskevat suojoimet. EU:n komissio on ilmoittanut, että jos jonakin markkinavuonna LDC-maiden sokerin, riisin tai banaanin vienti EU:hun ylittää tai oletettavasti tulee ylittämään edellisen markkinavuoden viennin yli 25 %:lla, EU:n komissio automaattisesti tutkii mahdollisuuksia soveltaa yleisen tullietuusjärjestelmäasetuksen mukaista suojoimien¹⁰ käyttöönottoa. EU on myös oikeutettu ottamaan käyttöön vuoden 1994 GATT -sopimuksen (Artikla XIX) mukaisia suojoimia.

Mikä tahansa LDC-maiden 900 000 ja 2,7 milj. tonnin välillä tapahtuva tuonti EU:hun aiheuttaisi vakavia häiriöitä ja laukaisisi suojoimenpiteet. Yleisen tullietuusjärjestelmäasetuksen mukaiset suojoimet keskeyttävät väliaikaisesti tullittoman ja kiintiöttömän pääsyn EU:n markkinoille. Tällöin otetaan käyttöön EU:n normaali rajasuoja sokerille. Lisäksi jos normaali rajasuoja ei ole riittävä, EU voi ottaa käyttöön vuoden 1994 GATT -sopimuksen mukaisia määrärajoituksia tai lisätulleja sokerin tuonnille. Nämä toimet suojelevat EU:ta LDC-maista tulevalta sokeritulvalta. Toisaalta nyt kun EU on sitoutunut markkinoidensa täydelliseen avaamiseen maailman köyhimmille maille, saattaa olla poliittisesti epätodennäköistä, että EU ottaisi käyttöön suojoimia LDC-maita vastaan. On myös otettava huomioon sokeriteollisuuden ja jalostajien paine EU:ta kohtaan.

AKT/EU-sokeripöytäkirja edellyttää, että EU hankkii sovitun määrän AKT-sokeria EU:n interventiohintaan. Saattaa olla, että muutoksia kaupassa ilmenee, sillä EU:n jalostamot saattavat siirtyä ostamaan LDC-maiden raakasokeria AKT-maiden raakasokerin sijaan. Jos AKT-maat eivät onnistu myymään raakasokeriaan EU-markkinoille, EU saattaa olla pakotettu julkisesti ostamaan raakasokerin interventiovarastoihin, mikä aiheuttaa lisäkustannuksia EU:n budjetille. UNCTADin tutkimus (2002) kuitenkin osoittaa, että muutokset kaupassa LDC-maiden hyväksi eivät olisi huomattavia. SMART-malli osoittaa, että esimerkiksi suurimmilla AKT-viejillä kuten Mauritiuksella ja Fidjillä vienti supistuisi 5 % ja 2,4 %. Kaupanmuutokset AKT-maista LDC-maihin saattavat olla pieniä vuodesta 2001 vuoteen 2009, koska LDC-maiden sokeriviennillä on siirtymäkaudesta johtuen rajoitetut kiintiöt. Siirtymäkauden jälkeen sokerivienti LDC-maista EU:hun on yhtäläillä tullitonta ja kiintiötöntä. Kauppamuutokset saattavat vaikuttaa huomattavasti Mauritiukseen vuoden

¹⁰ Yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP) alaiset etuuskohteluajärjestelyt voidaan väliaikaisesti poistaa, jos järjestelyjen kattama tuonti ylittää huomattavasti kyseisen maan tavanomaisen tuotanto- ja vientikapasiteetin tason (GSP-asetus: Artikla 30:1:b). Jos edunsaajamaasta peräisin olevaa tuotetta tuodaan yhteisöön siten, että yhteisön samankaltaisten tai suoraan kilpailevien tuotteiden tuottajille aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavia vaikeuksia, yhteisen tullitariffin mukaiset tullit voidaan ottaa käyttöön uudelleen tälle tuotteelle milloin tahansa jäsenvaltion pyynnöstä tai komission aloitteesta (GSP-asetus: Artikla 31).

2009 jälkeen. Mauritiuksella ruokosokerin tuotantokustannukset ovat korkeat verrattuina tehokkaampiin Sudaniin, Mosambikiin, Sambiaan ja Malawiin.

Etuoikeutettu markkinoillepääsy on hyvin kannattavaa johtuen EU-sokerin korkeasta hinnasta ja hyvin suojatuista sokerimarkkinoista. Tulevalla EU:n sokerin yhteisen markkinajärjestelyn uudistuksella on suuri vaikutus LDC-maiden sokerivientiin. Huomattava sokerin interventiohinnan leikkaus saattaa johtaa LDC-maiden EU:hun viedystä sokerista saatavien tulojen merkittävän pienenemiseen. EU:n sokerin yhteisen markkinajärjestelyn täysi liberalisointi todennäköisesti hyödyttää EU:n etuuskauppasopimusten ulkopuolisia maita, koska sekä LDC-maat että AKT-maat eivät pysty kilpailemaan brasilialaisten, australialaisten ja thaimaalaisten sokerintuottajien kanssa. LDC-maat eivät hyödy etuoikeutetusta markkinoillepääsystään, jos EU:n sokerijärjestelmä liberalisoidaan täysin.

3.7. BALKANIN MAAT - VAKAUTUS- JA ASSOSIAATIOSOPIMUKSET

Vuonna 2000 EU antoi itsenäisiä kauppamyönnytyksiä viidelle Balkanin maalle (Albania, Bosnia-Herzegovina, Kroatia, Makedonia, Serbia ja Montenegro). Tämä mahdollisti sen, että 95 % näiden maiden viennistä EU:hun on tullitonta. EU on tarjonnut näille maille mahdollisuutta integroitua täysin sen rakenteisiin. Maat ovat mahdollisia ehdokkaita uusiksi jäsenmaiksi ja niille on tarjottu räätälöityjä vakautus- ja assosiaatiosopimuksia. Nämä sopimukset muuttavat kauppamyönnytykset siirtymäajan jälkeen vastavuoroisiksi, täten vähitellen avaten alueen markkinoita EU:n tuotteille.

EU käsittää alueen tuonnista 55 % ja viennistä 57 %. Kokonaiskauppa EU:n kanssa on vuodesta 1999 kasvanut 40 %. Ehdokasmaat muodostavat alueen toiseksi suurimman kauppakumppanin: 21 % tuonnista ja 13 % viennistä.

Balkanin kauppasopimukset eivät aiemmin ole juurikaan aiheuttaneet ongelmia EU:n tuottajille. Ainoastaan vuoden 2000 lopussa oli merkkejä siitä, että pieniä määriä kroatialaista sokeria olisi viety Saksaan. Balkanin sopimus käsittää kiintiöjärjestelmän viinille ja naudanlihalle, mutta sokerikauppa on täysin vapautettu. Tällä hetkellä epäillään, että Balkanilta EU:hun tullitta tuotu sokeri ei ole alkuperältään balkanilaista, kuten Balkanin sopimuksen säännöt vaatisivat. Euroopan sokerintuottajajärjestön (CEFS) mukaan Länsi-Balkanin sokerivienti kasvoi tullittoman markkinoillepääsyn myöntämisen jälkeen 613 tonnista (vuonna 2000) 228 332 tonniin (vuonna 2002). Euroopan petostentorjuntavirasto (OLAF) epäilee vahvasti, että Länsi-Balkanin sokerinviejät eivät noudata Balkanin kauppasopimusehtoja. Euroopan petostentorjuntavirasto onkin ryhtynyt toimiin vilpillisen tuonnin estämiseksi.

Huhtikuussa 2003 EU komissio päätti OLAF:in neuvosta keskeyttää kolmeksi kuukaudeksi tuonnin, koska Serbiasta ja Montenegrosta tullitta EU:hun tuotavan sokerin alkuperää ei pystytty tarkastamaan¹¹. Suurin huoli on, että nämä maat saattaisivat olla sekaantuneita "karusellikauppaan". EU:sta Serbiaan ja Montenegroon viedyn sokerin ilmoitettiin vilpillisesti olevan serbialaista ja montenegrolaista alkuperää ja vietiin tullivapaasti takaisin EU:hun. Kaiken lisäksi sokeri oli alunperin tuotu EU:sta vientituen turvin. Epäilyt ovat

¹¹ Komission asetus (EY) N:o 764/2003, annettu 30 päivänä huhtikuuta 2003, poikkeuksellisten kaupan toimenpiteiden käyttöönotosta Euroopan unionin vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuville tai siihen yhteydessä oleville maille ja alueille annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2000 soveltamisen lykkäämisestä Serbia ja Montenegrosta tuotavan yhdistetyn nimikkeistön nimikkeisiin 1701 ja 1702 kuuluvan sokerin osalta kolmen kuukauden ajaksi.

vahvistuneet, koska Länsi-Balkanin (erityisesti Kroatia, Serbia ja Montenegro) vienti EU:n on kasvanut huomattavasti vuodesta 2001. Myös sokerivirta vastakkaiseen suuntaan on kasvanut. EU reagoi tähän helmikuussa 2003 lakkauttaessaan Länsi-Balkaniin meneviltä valkoisen sokerin, raakasokerin ja siirapin toimituksilta vientituen. EU:n komissio sekä Serbian ja Montenegron toimivaltaiset viranomaiset vahvistavat valvontajärjestelmiä, jotta "karusellikauppa" loppuisi ja että Serbia ja Montenegro saisivat jälleen viedä tullitta EU:n markkinoille. Tällä hetkellä perustariffit ja rajasuoja ovat voimassa Serbiasta ja Montenegrosta tulevan sokerin kohdalla, siten tehden näiden maiden sokerinviennin taloudellisesti mahdottomaksi.

Nämä suojatoimenpiteet ovat poliittisesti hankalia, sillä etuuskauppajärjestelyt muodostavat EU:n strategian ytimen, jolla tuetaan alueen tasapainoa Balkanin sodan jälkimainingeissa. Tulevaisuudessa tästä tulee ennakkotapaus EBA-aloitteelle, sillä LDC-maiden sokerilla on tulliton pääsy EU:n markkinoille vuodesta 2009.

3.8. MERENTAKAISET MAAT JA ALUEET - ASSOSIAATIOSOPIMUKSET

Merentakaiset maat ja alueet¹² (MMA-maat) ovat maita, joilla on erityissuhde johonkin EU:n jäsenmaahan. MMA-maat ovat olleet yhteistyössä EU:n kanssa vuoden 1957 Rooman sopimuksesta ajoilta; sopimuksessa määritellään näiden maiden asema. MMA-maat ovat perustuslaillisesti sidoksissa neljään EU:n jäsenmaahan: Tanskaan, Ranskaan, Alankomaihin ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. AKT-maista poiketen MMA-maat eivät ole itsenäisiä valtioita.

MMA-maat nauttivat etuoikeutetusta pääsystä EU:n markkinoille. MMA-maista peräisin olevilla ja EU:hun tuoduilla tuotteilla ei ole tuontitulleja tai määrärajoituksia. Nämä järjestelyt eivät ole vastavuoroisia eli MMA-maihin viedyllä EU:n tuotteilla on MMA-maiden asettamat tuontitullit. Lisäksi MMA-maat hyötyvät AKT-maiden kanssa alkuperäkumulaatiosta. Alkuperäkumulaatiomahdollisuuden mukaan MMA-maista tuotu tuote, joka on valmistettu AKT-maista, toisesta MMA-maista tai Euroopan yhteisöstä peräisin olevista tuotteista, voi hyötyä näistä etuuskohtelujärjestelyistä. Uusi MMA-asetus (Neuvoston päätös 2001/822/EY) tuo merkittäviä muutoksia, jotka liittyvät tiettyihin niin sanottuihin herkkiin elintarvikkeisiin, erityisesti niihin, jotka on tuotu MMA-maista alkuperäkumulaatioperiaatteen mukaisesti. Yhteisön markkinat häiriintyivät, kun markkinoille tuotiin valtavat määrät sokeria ja riisiä, jotka oli viljelty pääosin muissa kolmansissa maissa, mutta jalostettu ja viety alkuperätuotteina MMA-maista. Tämän seurauksena sokerin alkuperäkumulaatiomahdollisuus poistetaan vähitellen, eikä kumulaatio ole enää mahdollinen vuodesta 2011 lähtien.

Tammikuussa 1998 MMA-maista tuodulle sokerille asetettiin 3000 tonnin vuosittainen tuontikiintiö. Tämän kiintiön mukainen tuonti MMA-maista on tullitonta. Kiintiön ulkopuolinen tuonti on normaalin rajasuojan mukaista (ei tullitonta), ellei sokeria jalosteta voimakkaasti joksikin muuksi tuotteeksi, jolloin se ei enää kuulu sokerin tullitariffinimikkeen alle. Tämä kiintiö tuli tarpeelliseksi, kun MMA-maat uhkasivat tuoda EU:hun valtavat

¹² Merentakaisia maita ja alueita on Yhdistyneellä kuningaskunnalla Anguilla, Brittiläinen Antarktiksien alue, Brittiläinen Intian valtameren alue, Brittiläiset Neitsytsaaret, Caymansaaret, Etelä-Georgia ja Eteläiset Sandwichsaaret, Falklandinsaaret, Montserrat, Pitcairn, Saint Helena, Ascension, Tristan da Cunha ja Turks- ja Caicossaaret; Ranskalla Mayotte, Ranskan eteläiset ja antarktiset alueet, Ranskan Polynesia, Saint-Pierre ja Miquelon, Uusi-Kaledonia, Wallis ja Futuna; Alankomailla Alankomaiden Antillit (Curaçao, Bonaire, Sint Maarten, Sint Eustatius, Saba) ja Aruba; Tanskalla Grönlanti

määrät AKT-maissa tuotettua sokeria, joka olisi vain kevyesti jalostettua (esim. palasokerina tai melassia lisätynä). Uudessa MMA-asetuksessa on myös suojalauseke, jota voidaan käyttää, jos EU:n markkinat häiriintyvät huomattavasti. Vuonna 1999 MMA-maat yrittivät kiertää sokerille määrättyjä tuontikiintiöitä, mutta EU:n komissio otti käyttöön suojatoimenpiteet estääkseen sokerin ja kaakaon sekoituksen tuonnin MMA-maista. Tällä hetkellä EU komissio on kasvattanut tuontikiintiötä 4848 tonniin, mutta tämä kiintiö pitää sisällään sekä sokerin että sellaiset sekoitukset, joissa on korkea sokeripitoisuus.

Sekä MMA-maiden että Balkanin tapaukset osoittavat, että EU:n komissio on valmis käyttämään kyseisten maiden kanssa tehdyissä etuusopimuksissa määriteltäviä suojatoimenpiteitä. Jää nähtäväksi, aikooko EU:n komissio ottaa käyttöön suojatoimenpiteitä LDC-maista tulevaa tullitonta sokeria vastaan, jos vuoden 2009 jälkeen näiden maiden sokerinvienti kasvaa huomattavasti.

4. VAIHTOEHDOT EU:N SOKERIPOLITIIKAN KEHITTÄMISEKSI

4.1. EUROCAREN VAIKUTUSANALYYSI SOKERIN MARKKINAJÄRJESTELYN UUDISTUSVAIHTOEHDOISTA

Komission teettämässä Eurocaren analyysissä käsitellään kuutta komission määrittelemää uudistusvaihtoehtoa. Vaikutusanalyysissä käytetään perusvuotena vuotta 1998. Vuodelle 2011 Eurocare hahmottelee kolme skenaariota, joista perusskenaariota käytetään pohjana, jota vasten eri vaihtoehtoja peilataan. Skenaariot pohjautuvat sokerin yhteistä markkinajärjestelyä kohtaan aiheutuvien paineiden toteutumiseen.

Perusskenaario: EU:n tuonti kasvaa 1,74:stä 4,35 miljoonaan tonniin, mistä suurin osa LDC-maista. 23 % kiintiöiden leikkaukset.

Pessimistinen skenaario: Läntiseltä Balkanilta yhtä suuri tuonin kasvu kuin LDC-maista, kuitenkin WTO:n vaatimin leikkauksin. WTO:n vaikutukset tosin vaikeita arvioida. 27 % kiintiöiden leikkaukset.

Optimistinen skenaario: Tuonti kasvaisi vain 2,84 milj. tonniin. 13 % kiintiöiden leikkaukset.

Taulukko 7. Tiivistelmä EU:n sokerimarkkinoista kolmella eri skenaariolla.

	1998	2011		
		Perus	Optimistinen	Pessimistinen
Kiintiö	14592	11210	12718	10619
Kotimainen tarjonta	17181	14589	15417	14239
Kiintiötuotanto	14528	11104	12615	10512
C-tuotanto	2653	3485	2802	3726
Tuonti	1741	4348	2841	4355
Kokonaistarjonta (1000 tn)	18922	18937	18257	18594
Kotimainen kysyntä	13046	12694	12696	12693
Vienti	5876	6243	5561	5901
C-vienti	2653	3485	2802	3726
Tuettu vienti, WTO:lle merkityksellistä	1332	1219	1219	640
Tuettu vienti, WTO:n sallima	1741	1387	1387	1387
Ei tuettu vienti	150	153	154	149
Kokonaiskysyntä (1000 tn)	18922	18937	18257	18594
EU Sokerin hinta (euroa/tn)	688.9	689.2	689.1	689.2
A -sokerijuurikkaan hinta (euroa/tn)	50.4	52.6	52.5	52.6
B -sokerijuurikkaan hinta (euroa/tn)	40.5	52.7	52.6	52.7
C -sokerijuurikkaan hinta (euroa/tn)	15.5	18.3	17.8	18.4
Maailmanmarkkinahinta (euroa/tn)	213.2	243.7	238.4	244.7

Vaihtoehto 1: Kiintiöiden leikkaus

1a: Leikataan kiintiöitä vielä 23,6 % ja tällöin lopetettaisiin kokonaan tuettu vienti (mukaan lukien EU:ssa jalostetun AKT-maista tuodun raakasokerin vienti). C-sokerin vienti lisääntyisi jonkin verran, joten sokerin kokonaistuotanto vähenisi vain noin 10 %. Kiintiöiden leikkaukset saisivat aikaan budjettisäästöjä, mutta jalostusteollisuuden hyvinvointimenetykset olisivat suuria. 1a vaihtoehdon mukaan 16 jalostuslaitosta jouduttaisiin lopettamaan. Tulos pienenee 31 %. Maatalouden menetykset olisivat pienehköjä.

1b: 1a vaihtoehdon lisäksi maksu, joka vähentäisi C-juurikkaan hinnan nolnaan. Tällöin EU:n vientimarkkinat jätettäisiin ulkomaisille kilpailijoille. C-juurikasta ei enää tuotettaisi huonon satovuoden varalle. Tämä estettäisiin siten, että kiintiöitä olisi mahdollista siirtää joustavasti eri satovuosien välillä. C-sokerin tuottamisen lopettaminen vähentäisi sisämarkkinoiden sokerin tuotantoa 40 %. Tämä nostaisi sokerin hintaa myös maailmanmarkkinoilla noin 3 % verrattuna perusskenaarioon. Jalostusteollisuudelle 1b on 1a:ta hyvinvointivaikutusten kannalta parempi; C-sokerin tuotanto on joka tapauksessa tuottamatonta. Toisaalta kuitenkin tulot laskisivat sen verran, että yhteisössä jopa 60 jalostuslaitosta jouduttaisiin lopettamaan. Laitosten sulkeminen rajoittaisi voiton laskun 20 %:iin. Maatalouden menetykset kasvaisivat tässä vaihtoehdossa, koska viljelijät siirtyisivät perunan ja viljantuotantoon, jolloin niiden hinnat laskevat.

Molemmissa vaihtoehdoissa tuonti LDC-maista kasvaisi jonkin verran sekä varsinkin vaihtoehdossa 1b tuonti kasvaisi myös sokerin pääviejiltä.

Kiintiöleikkaukset vaikuttaisivat eniten Italiassa ja Kreikassa (tietyt alueet) sekä sokerin päätuottajamaissa Ranskassa ja Saksassa. Viljelijöiden tulot laskisivat noin 5 %/tila (vaihtoehdossa 1b neljä prosenttia, koska tuottamaton C-juurikkaan viljely loppuisi), jolloin tulot laskisivat alle perusvuoden 1999. Jalostuslaitosten lakkautus koskettaisi eniten epäsuotuisia alueita. Kiintiöiden leikkaus ei aiheuttaisi suuria muutoksia kolmansiin maihin.

Eurocaren mukaan kiintiöiden leikkaus olisi poliittisesti saavutettavissa eikä se vaatisi ylimääräisiä hallinnollisia muutoksia. Yleinen hyvinvointihyöty olisi kuitenkin rajallinen kiintiöjärjestelmän joustamattomuuden vuoksi.

Vaihtoehto 2: Tukihintojen leikkaus

Vaihtoehdossa 2 leikataan tukihintoja, jotta vaiheittain poistettaisiin käytöstä vientituet. Interventiohintaa olisi tällöin alennettava 470 euroon.

Tuonti vähenee huomattavasti, koska LDC-maat eivät enää pidä kannattavana tuoda EU:hun alhaisemmilla hinnoilla. Myös tuotanto sisämarkkinoilla vähenee jonkin verran (enää ei ole kannattavaa kasvattaa C-juurikasta edes varmuuden varalle). Hintojen leikkauksesta hyötyisivät eniten kuluttajat ja elintarviketeollisuus - maatalouden ja sokeriteollisuuden kustannuksella. Sokeriteollisuus menettäisi noin puolet perusskenaarion tuotoistaan. Toisaalta tuet teollisuudelle vähenevät ja näin saadaan budjettisäästöjä. Hinnanleikkaus vähentää tuotantoa erityisesti EU:n epäsuotuisilla alueilla. Tuottajien

tulojen alenemista voidaan vähentää, jos kiintiöiden määräämisoikeudet siirretään tuottajille ja jos oikeuksista tehdään kaupattavia. Tällöin kiintiöt olisivat täysin käytössä. Kaupattavat kiintiöt tosin lisäävät negatiivista vaikutusta epäsuotuisille alueille. Määräämisoikeuden siirto kuitenkin olisi haitallista myös jalostusteollisuudelle, joka kärsisi vaihtoehdosta 2 enemmän kuin vaihtoehdosta 1a. Teollisuuden voitot pienenisivät jopa 53 %.

Vaihtoehdon 2 vaikutukset kolmansiin maihin ovat suuremmat kuin vaihtoehdossa 1. Vaihtoehto 2 muuttaa sekä EU:n tuontia että vientiä. Tuonti vähenee ja EU:n kysynnän heikkenemisestä johtuen hinnat laskevat LDC- ja AKT-maissa.

Tukihintojen leikkausten tulisi olla melko suuria, jotta voitaisiin täyttää WTO-vaatimukset. Myös tässä vaihtoehdossa hyvinvointivaikutukset olisivat pieniä. Tukihintojen leikkauksista aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia ei juurikaan ole, mutta poliittisen tuen saaminen saattaisi olla Eurocaren mukaan vaikeaa.

Vaihtoehto 3: Tukihintojen leikkaus ja osittainen kompensatio

Tuettu vienti lopetettaisiin, kun interventiohintaa vähennettäisiin 452 euroon ja alennus kompensoitaisiin viljelijöille palkkiolla, joka olisi yhdistetty kiintiöoikeuksiin 486 euroa/ha tai 7,8 euroa/t keskimäärin EU:ssa.

50 % kompensatio viljelijöille vähentäisi tuotantoa alle puoleen siitä mitä hintojen leikkaus ilman kompensatiota olisi. Kompensaation myötä tuottajien tulot eivät laskisi läheskään niin paljon kuin ilman kompensatiota. Alueelliset vaikutukset eivät kuitenkaan juurikaan muuttuisi verrattuna hintojen leikkaukseen ilman kompensatiota. Jalostusteollisuus kärsisi enemmän kuin kahdessa edellisessä vaihtoehdossa. Vaikka tuotanto vähenisi vain 6 %, niin teollisuuden tulot vähenisivät 60 % johtuen kolmanneksen alenevista sokerin hinnoista. Vienti kasvaisi ja tuonti vähenisi jonkin verran.

Eurocare pitää tätä vaihtoehtoa hyvänä suuntana. Osittainen kompensatio tekee tästä vaihtoehdosta hyväksyttävämmän kuin pelkästä kiintiöiden tai hinnan leikkauksista. Toisaalta kiintiöjärjestelmän säilyttäminen keskeyttää rakenteelliset muutokset ja tehokkuushyödyt. Vaihtoehto 5 olisi siksi markkinaorientoituneempi ja siksi siis Eurocaren mukaan tehokkaampi.

Vaihtoehto 4: Yhdistelmä kiintiöiden ja tukihintojen leikkausta, osittainen kompensatio

Vaihtoehdossa 4a interventiohintaa alennettaisiin 500 euroon ja tulojen menetyksistä korvattaisiin 50 %. Kiintiöitä vähennettäisiin 5,6 %:lla. Alhaisempi hinnan alennus johtaisi pienempään tuotannon vähentymiseen. C-sokerin tuotanto vähenee vain hieman, sillä C-sokerin "vakuutusarvo" säilyy korkeana. Tosin 4b vaihtoehto, eli tiukka valvonta kiintiöiden ylitykselle (esim. maksut) eliminoisi EU:n C-sokerin tuotantoa.

Korkeampien EU-hintojen myötä tuonti nousisi korkeammaksi kuin vaihtoehdossa kaksi, mutta olisi vähemmän kuin viiteajanjakson aikaiset tuonnit. LDC-maiden viennille kävisi samoin.

Maatalouden menetykset eivät huomattavasti lisääntyisi, vaikka maksut ylityksille tulisivatkin. Sokeriteollisuus hyötyisi, koska C-sokeri on voittoa tuottamatonta. Molemmissa vaihtoehdoissa budjettivaikutukset olisivat samansuuruiset. Hyvinvointihyödyt olisivat hieman suurempia, jos tuotantomäärien ylityksille asetetaan maksu. Tuotanto ei alueellisesti vähenisi yhtä paljon kuin vaihtoehdossa 1b, koska alhaisemmat tukihinnat alentaisivat tuontia muualta maailmasta.

EU:ssa tuotanto vähenisi huomattavasti, noin 22 %. Vaikka tulomenetyksiä korvattaisiinkin osittain, niin tilojen tulot laskisivat 7 %. Ylityksistä perittävä maksu vähentäisi lisää tuotantoa, mutta tulomenetykset pysyisivät samansuuruisina kuin ilman maksuja. Jos kiintiötä voitaisiin kaupata vapaasti, niin tämä kompensoisi muutamia prosentteja tulomenetyksistä.

Hintojen ja kiintiöiden leikkaukset vähentäisivät teollisuuden tuottoja noin 50 % verrattuna perusskenaarioon. Jos otetaan mukaan ylitysmaksu, niin tuottojen vähennykset eivät olisi niin suuria, koska kiintiöt ovat 100 %:sti jaettuina, mutta juurikkaiden tuotanto vähenisi 30 %.

Eurocaren mukaan hinnanalennus ja kiintiöiden leikkaukset yhdistettynä osittaiseen kompensatioon toisi tarvittavaa joustavuutta huomioon ottaen WTO-neuvottelut. Kuitenkaan tämä vaihtoehto ei olisi kovin läpinäkyvä ja voisi tarvita monimutkaisia hallinnollisia toimenpiteitä.

Vaihtoehto 5: Asteittainen kiintiöiden lakkauttaminen, osittainen kompensatio

Vaihtoehdossa viisi sokeri sisällytetään peltokasvien markkinajärjestelmään. Tällöin myös sokerilla otettaisiin käyttöön kesantojärjestelmä, kiintiöjärjestelmä lakkautettaisiin ja tukihintoja leikattaisiin. Peltokasvien perusala kasvaisi sokerialalla, joka olisi oikeutettu peltokasvien tukeen. Tukeen oikeutettu olisi siis myös C-juurikkaan tuotanto. Interventiohintaa alennettaisiin 293 euroon/tn. Tuetun viennin välttäminen vaatisi EU:hun suuntautuvan tuonnin merkittävää vähentämistä. Tuonti vähenisikin huomattavasti vaihtoehdossa viisi. Myös kotimainen tuotanto alenisi jonkin verran, koska tuettua vientiä tulee välttää. Lakkautettujen kiintiöiden ja satopalkkioiden aiheuttamien kotimaisten tuotantovaikutusten kompensoimiseksi hinnanalennusten tulisi olla suuria. Markkinahintojen oletettaisiin kuitenkin asettuvan interventiohintoja korkeammalle tasolle.

Sokerin sisällyttäminen peltokasvijärjestelmään aiheuttaisi hyvinvointitappioita maataloudelle ja erityisesti sokeriteollisuudelle. Eurocare kuitenkin toteaa, että hinnan asettumista tässä vaihtoehdossa, jossa ei ole kiintiöitä ja toimitaan alhaisin hinnoin, on vaikea määrittää ilman historiallista dataa. Elintarviketeollisuus ja kuluttajat ovat tässä vaihtoehdossa hyötyjiä. Budjettisäästöt vähenevät jonkin verran peltokasvituesta johtuen.

Kiintiöiden lakkauttamisesta kärsivät eniten alueet, jotka eivät ole kilpailukykyisiä sokerijuurikkaan tuottajia, kuten Suomi. Hyötyjinä on esimerkiksi Ranska, jossa C-juurikkaan tuotannosta tulisi kannattavaa, koska hinta on silti korkeampi kuin interventiohintaa. Sokeriteollisuuden voitot lähes katoaisivat ja se joutuisi huomattavasti keskittämään toimintaansa. Maatilojen tulot kuitenkin kasvaisivat keskimäärin 10 % verrattuna perusskenaarioon.

Tuonti etuuskohtelumaista vähenisi huomattavasti perusskenaarioon verrattuna. Tämän johdosta LDC- ja AKT-maissa hinnat laskisivat. Toisaalta EU:n vienti vähenisi, joten vaikutukset etuuskohtelumaissa jäisivät vähäisiksi.

Vaihtoehto 6: Sokerin markkinajärjestelmän täysi vapauttaminen

Kaikki yhteisön väliintulo loppuu ja EU:n hinnat ovat yhtäläisiä maailmanmarkkinahintojen kanssa. Tämä ilman kompensatiota tapahtuva liberalisointi aiheuttaisi EU:n sokerituotannon laskun (noin -38 %), joka olisi vaihtoehdoista suurin. Tosin markkinahinnat olisivat hieman yhteisön ulkopuolisia hintoja alhaisemmat, koska sokeri ei ole täysin homogeeninen tuote. Vaikka tuonti pysyisi suurin piirtein samana kuin perusskenaariossa, niin maat, joista sokeria tuodaan vaihtuisivat lähes täysin. Erityisesti kasvaisi tuonti Brasiliasta.

Kaikkinaiset hyvinvointihyödyt ovat markkinoiden täydellisessä vapauttamisessa suurimmat. Kuitenkin epäsuotuisten alueiden tuotanto kärsisi huomattavasti. Ylipäänsä tilojen tulot laskisivat noin viidenneksen. Juurikkaiden tuotanto laskisi noin 38 % ja hinnat laskisivat 60 %. Eniten markkinoiden vapauttaminen vaikuttaisi sokeriteollisuuteen, jolla voitot lähes katoaisivat. Rationalisaatio ja rakenteelliset muutokset olisivat väistämättömiä.

Yhteenveto tutkituista vaihtoehdoista

Kiintiöiden leikkaukset (vaihtoehto 1) aiheuttavat vähiten hyvinvoinnin lisäystä esillä olevista vaihtoehdoista. Hintojen leikkaukset (vaihtoehdot 2-4) aiheuttavat hyötyjä kuluttajille, mutta suuria tappioita maataloudelle ja sokeriteollisuudelle, ja tällöin kokonaishyvinvoinnin kasvu ei olisi vielä suuri. Sokerin markkinajärjestelmän täysi vapauttaminen johtaisi suurimpiin hyvinvointihyötyihin, mutta myös suurimmat maatalouden tulojen vähennykset sekä muutospaineet sokeriteollisuudelle.

Taulukko 8. Politiikkavaihtoehtojen vaikutukset eri osapuolille Eurocaren mukaan.

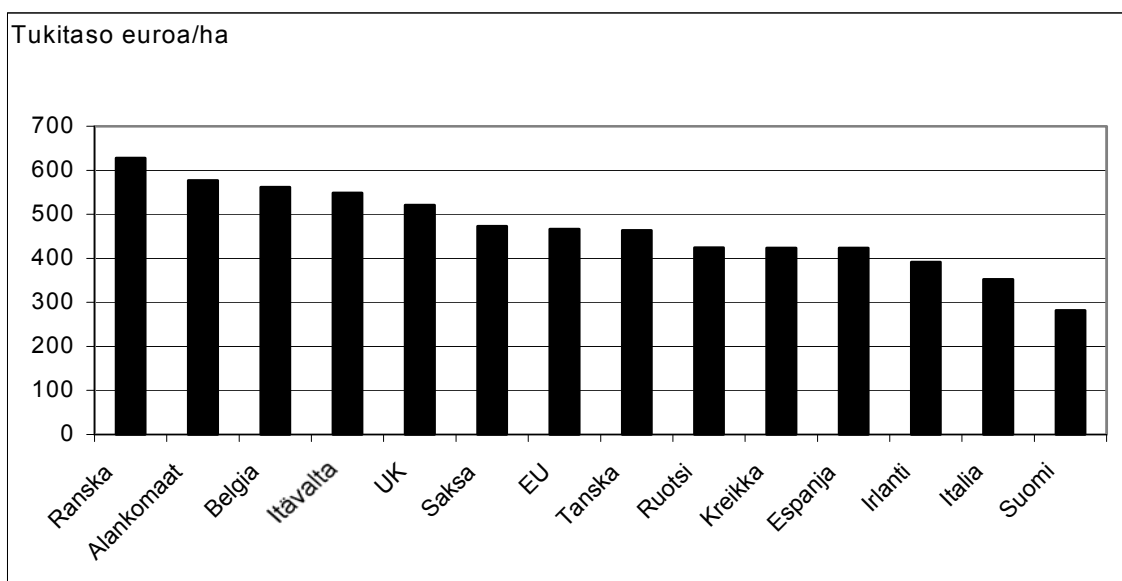
		Maatalous	Sokeriteollisuus	Kuluttajat / Elint. teollisuus	EU-Budjetti säästöt	Yleinen hyvinvointi
Vaihtoehto 1a	Milj. €	-795	-484	256	1091	67
Vaihtoehto 1b	Milj. €	-1189	-310	696	1023	221
Vaihtoehto 2	Milj. €	-1354	-821	2296	1144	1264
Vaihtoehto 3	Milj. €	-764	-953	2424	556	1263
Vaihtoehto 4a	Milj. €	-732	-773	1838	728	1060
Vaihtoehto 4b	Milj. €	-981	-625	2146	693	1232
Vaihtoehto 5	Milj. €	-2174	-1535	4739	800	1831
Vaihtoehto 6	Milj. €	-3328	-1566	5724	1150	1980

Eurocare pitää parhaimpana vaihtoehtoa viisi, jossa sokeri otettaisiin mukaan peltokasvitukijärjestelmään, kiintiöt poistettaisiin, tukihintoja alennettaisiin ja sovellettaisiin suoraa tukea. Tämäkin vaihtoehto pitää tosin sisällään viljelijöiden tulojen alentumisen

sekä muutospaineita sokeriteollisuudelle. Eurocaren mukaan siirtymäajalla voitaisiin viljelijöille maksaa ylimääräistä sokerin hehtaaripalkkioita. Uusien EU-jäsenmaiden myötä voitaisiin myös muutamia vuosia säilyttää kiintiöjärjestelmä.

4.2. HINNANALENNUSTEN JA KIINTIÖLEIKKAUSTEN VAIKUTUKSET SUOMELLE

Interventiohinnan leikkauksen ja sen kompensoinnin vaikutukset Suomen sokerin tuotantoon riippuisivat kompensoinnin tasosta ja siitä, millä perusteella kompensointi maksettaisiin. Hehtaarisatoihin perustuva kompensointi olisi Suomelle vahingollinen, sillä siten Suomessa tukitaso olisi alhaisin EU:n alueella, eikä se kompensoisi mitenkään vaikeita tuotanto-olosuhteitamme ja korkeita yksikkökustannuksiamme. Suomen kannalta olisi välttämätöntä, että kompensointi olisi täysimääräinen ja perustuisi tuotanto-olosuhteiden tasaamiseen.

Kuvio 3. Tukitaso sokerijuurikashehtaaria (euroa/ha) kohti. Tuen laskentaperusteena on käytetty peltokasvijärjestelmän mukaista 63 euroa/tn korvausta viitesatotonnin kohden. Viitesato on laskelmassa sokerijuurikashehtaarin valkosokerisato. Erytiskorvausta (24 euroa/tn) ei ole huomioitu.

Suomen kannalta sokerin *tuotantokiintiöiden poisto* olisi liian raju ratkaisu. Meidän tuotantomme ei kykenisi kilpailemaan tehokkaimpien tuotantoalueiden kanssa ja sen seurauksena sokerijuurikkaan tuotanto Suomessa loppuisi.

Kiintiöiden leikkaus kohtelee eri EU:n jäsenmaita samalla tavoin, mutta sitä ei voida jatkaa loputtomiin. Kiintiön leikkauksen seurauksena jo olemassa olevaa jalostuskapasiteettia jää hyödyntämättä ja sektorin tehokkuus kärsii.

Muita sokerisektoria koskevia Suomen kannalta olennaisia kysymyksiä ovat mm. juurikashehtaarin koko sekä kiintiön säilyminen kansallisena. Teollisuuden alituotantoalueilla maksaman alueellistamislisän jatko on myös merkittävä kysymys, sillä alueellistamislisällä on teollisuutemme kilpailukykyä heikentävä, mutta samalla viljelijöiden saamaa hintaa nostava vaikutus. Mikäli sokerintuotannon tukijärjestelmä muuttuisi

hintakompensaatioperusteiseksi olisi pyrittävä luomaan järjestelmä, joka kompensoisi luonnonolosuhteista johtuvia haittoja.

Myös jalostusteollisuuden omistajuuskysymyksillä sekä yhteisön laajentumisella on vaikutuksia sokerimarkkinoihin.

Nykyjärjestelmän säilyttäminen johtaisi jatkuvaan kiintiöleikkausten kasvamiseen, joka erityisesti Suomen tilanteessa voisi johtaa suuriin ongelmiin kiintiön ollessa jo lähtötasoltaan alhainen. Todennäköistä on, että järjestelmää seuraavan kerran uudistettaessa tarvitaan kiintiöleikkauksia ja/tai sokerin hallinnollisen hinnan alentamista. Jotta hintojen alentamisella olisi todellisia vaikutuksia tulisi niiden olla riittävän suuria, arviolta 20-30 %.

Hintojen leikkauksen osittainenkin kompensatio lisäisi yhteisön menoja tuntuvasti. Jos kompensatio maksettaisiin esimerkiksi 63 euron suuruisena hehtaarilta saatavaa sokeritonnia kohden, menot olisivat yhteisön tasolla noin 1200 milj. euroa vuodessa. Tällainen kompensatio olisi Suomen kannalta hyvin epäedullinen johtuen alhaisesta sokerisadosta hehtaaria kohden. 24 euron lisätuen maksaminen ei vielä korjaisi tilannetta. Viljan viitesatojen käyttäminen kompensatioperusteena olisi Suomen kannalta suhteellisesti edullisempi.

4.3. TUOTANTOON SITOMATON TUKI

EU:ssa päästiin kesäkuun 2003 maatalous- ja kalastusneuvostossa päätökseen yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta, jolla otetaan käyttöön uusi, tuotantomääriin osittain sitomaton maatilatuki.

Komission ehdotuksessa YMP:n uudistamiseksi tammikuussa 2003 todettiin, että tilatukijärjestelmästä saatavien etujen maksimoimiseksi tilatuen piiriin sisällytetään mahdollisimman monta tuotannonalaa. Muita uudistettavia aloja, kuten sokeria, koskevat ehdotukset tehdään vuoden 2003 aikana.

Vaikka neuvoston saavuttamassa kompromississa ei suoraan viitata sokerin sisällyttämiseen maatilatukijärjestelmään, on todennäköistä että komissio tulee ehdottamaan sitä.

Komissio ehdotti alunperin varsin täydellistä tuen irrottamista tuotannosta. Neuvoston lopullisessa ratkaisussa eräät tukimuodot, kuten peltokasvituki ja eräät eläinpalkkiot sekä tärkkelysperunan tuki, jätettiin osittain tuotantoon sidotuksi. Tätä perusteltiin maataloustuotannon säilyttämisellä. Mikäli sokeri sisällytetään tulevaisuudessa maatilatukijärjestelmään, tulisi ainakin epäsuotuisilla alueilla osa tuesta voida olla tuotantoon sidottua tuotantomotivaation säilyttämiseksi.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA STRATEGISET LINJAUKSET

Suomen yleinen lähtökohta yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisessa pätee myös sokerisektoriin. On kunnioitettava Luxemburgin vuoden 1997 Eurooppa-neuvoston hyväksymää ja Berliinin (1999) sekä Brysselin vuoden 2002 Eurooppa-neuvoston vahvistamaa periaatetta siitä, että maataloustuotannon on voitava jatkaa kaikilla yhteisön alueilla, mukaan luettuna alueet, joilla on erityisiä ongelmia.

Ulkoisten paineiden vuoksi status quon säilyttäminen sokerin yhteisen markkinajärjestelyn osalta ei enää tulevaisuudessa ole mahdollista, vaan markkinajärjestelyä joudutaan uudistamaan. Suurin paine sokerisektorin uudistamiseen tulee WTO-neuvotteluista ja EBA-myönnytyksestä.

EU:n sokerisektori on erittäin herkkä tuontitullien alentamiselle, koska sokerin hinta EU:n sisämarkkinoilla on huomattavasti maailmanmarkkinahintaa korkeampi. Tuontitullien alentaminen pakottaisi EU:n alentamaan sokerin sisämarkkinahintaa. Tarvittavan hinnanalennuksen suuruus riippuu lopulta päätettävästä tullinalennuksesta sekä mahdollisuudesta erityissuojalausekkeen käyttöön, mutta arvioiden mukaan hinnanalennuksen tulisi olla ainakin 25 %.

EBA-myönnytys voi johtaa sokerin tuonnin kasvuun eri arvioiden mukaan 0,9 - 2,7 milj. tonnilla vuosittain. Tuonnin kasvua rajoittavat kuitenkin LDC-maiden tuotanto-ongelmat sekä mahdollinen EU:n sokerin hinnanalennus, joka heikentää tuonnin houkuttelevuutta.

Sokerin yhteisen markkinajärjestelyn uudistuksessa tulisi tehdä vain ne hinnanalennukset ja/tai kiintiöleikkaukset, jotka ovat välttämättömiä WTO- ja EBA-syistä.

WTO-neuvotteluissa tulisi säilyttää mahdollisuus erityissuojalausekkeen käyttöön myös teollisuusmaiden osalta. Tällä on suuri merkitys sokerisektorin toimivuuden ja uudistusten syvyyden kannalta.

Komissio on esittänyt alustavasti erilaisia vaihtoehtoja sokerisektorin uudistamiseksi. Kiintiö- tai hintaleikkauksista, sokerin sisällyttämisestä peltokasvijärjestelmään tai kaupan vapauttamisesta koituisi vaihtoehdosta riippuen eriasteista hyötyä kuluttajille ja sokeria käyttävälle teollisuudelle ja tappiota maataloudelle ja jalostusteollisuudelle. Suomen kannalta tuotantokiintiöiden säilyttäminen on välttämätöntä, jotta kotimainen tuotanto voi jatkaa. Hinnanalennuksen vaikutukset Suomen tuotantoon riippuisivat kompensatioperusteista ja -tasosta.

Tuotannon jatkumisesta epäsuotuisilla alueilla on huolehdittava. Tämä edellyttää ehdottomasti kiintiöjärjestelmän säilyttämistä. Tulojen menetykset tulee kompensoida tavalla, joka johtaa ainakin epäsuotuisilla alueilla täysimääräiseen kompensatioon. Lisäksi voidaan tarvita erityisjärjestelyjä, joilla epäsuotuisten alueiden kilpailukyky suhteessa muihin alueisiin turvataan. Suomen kannalta sokerisatoon perustuva kompensatio johtaisi huonoon lopputulokseen. Parhaan tuloksen Suomen kannalta tuottaisi tasasuuruinen kompensatio hehtaaria kohti koko yhteisössä.

Sokerin markkinajärjestelyn uudistaminen siten, että hintoja alennettaisiin ja hintojen alentumisesta maksettaisiin kompensatiota viljelijöille merkitsisi huomattavia lisäkustannuksia yhteisön budjettiin, vaikka seurattaisiin Agenda 2000 –mallin mukaista osittaisen kompensaaion linjaa. Juuri päätetyssä yhteisen maatalouspolitiikan pitkän aikavälin uudistuksessa sovittiin rahoituskuri-instrumentista, jolla leikataan yhteisön suoria tukia maatalousmenojen katon uhatessa ylittyä. Menojen lisäys sokerisektorilla voisi siten johtaa tukileikkauksiin muilla sektoreilla.

Toinen YMP:n uudistuksen keskeinen elementti on tuen (osittainen) irrottaminen tuotantomäärästä. On syytä olettaa, että samaa tullaan jatkossa esittämään myös sokerisektorin osalta.

Tuotantomotivaation säilyttämiseksi ainakin osa sokerintuotannon tuesta on voitava säilyttää tuotantoon sidottuna. Tällöin voitaisiin esimerkkinä käyttää tärkkelysperunaa (jonka tuesta 40 % on tilatuessa ja 60 % tuotantoon sidottua).

Edellä on tarkasteltu lähinnä vain EU:n yhteisen sokerin markkinajärjestelyn muutospaineita. Suomalaisen sokerijuurikkaan tuotannon edellytyksiin vaikuttavat lisäksi käytettävät tukijärjestelmät sekä mahdollisuudet parantaa sokerijuurikkaan viljelyn kannattavuutta esim. tuottavuuden kohottamisen kautta.

Työryhmän käsityksen mukaan suomalaisen sokerintuotannon edellytykset ja kannattavuus on säilytettävä eri toimenpitein. Näihin kysymyksiin työryhmä palaa loppuraporttinsa yhteydessä.

MMM:n vuonna 2003 julkaisemat työryhmämuistiot
(ISSN: 0781-6723)

- 2003:1 Kasvilajikeasioita käsittelevä työryhmä, ISBN 952-453-094-5
- 2003:2 Elintarvikkeiden innovaatiotyöryhmän muistio, ISBN 952-453-095-3
- 2003:3 Maataloudellisen tutkimuksen neuvottelukunnan muistio:
Maatalous- ja elintarviketutkimus vuosina 2002-2006, ISBN 952-453-096-1
- 2003:4 Maatalouden rahoitustyöryhmän 2002 muistio, ISBN 952-453-102-X
- 2003:5 Elintarviketalouden laatutietojärjestelmän (ELATI) hankeselvitys,
ISBN 952-453-103-8
- 2003:6 Suurtulvatyöryhmän loppuraportti, ISBN 952-453-104-6
- 2003:7 Maatalouden ympäristötuen seurantaryhmän väliraportti, ISBN 952-453-111-9
- 2003:8 Öljykasvistrategia, ISBN 952-453-119-4
- 2003:9 Mikrobilääkkeiden käyttösuositukset eläinten tärkeimpiin tulehdus- ja
tartuntatauteihin, ISBN 952-453-120-8
- 2003:10 Ehdotus ympäristöterveydenhuollon laboratorioihin kohdistuvista
viranomaisvaatimuksista, ISBN 952-453-121-6
- 2003:11 Metsätuhotyöryhmän muistio, ISBN 952-453-122-4
- 2003:12 Kalataloudellisten istutus- ja maksuvelvoitteiden toimeenpanoa ohjeistavan
työryhmän raportti, ISBN 952-453-123-2
- 2003:13 Ehdotus periaatepäätökseksi elintarvikevalvonnan kehittämisestä,
ISBN 952-453-124-0
- 2003:14 Kananmunien tuotantostrategia, ISBN 952-453-125-9
- 2003:15 Selvitys Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden etujen yhteensovittamisesta,
ISBN 952-453-127-5
- 2003:16 Elintarvikkeiden laatutietojärjestelmän ELATI Hankehallinnoinnin ohje Helsinki
2003, ISBN 952-453-130-5

ISBN: 952-453-131-3
ISSN: 0781-6723